

Inhoud

Voorwoord	9
1. Hoe betrouwbaar is de Bijbel?	11
Inleiding	11
Jezus in de moderne tijd	13
Bijbel en Wetenschap	15
Problemen in het Bijbelonderzoek	24
Geloof en historiciteit	28
Evangelie en geloofwaardigheid	32
2. Samenvatting van Jezus' leven	41
Inleiding	41
Israëls situatie	42
Jezus' jeugd	46
Het Oude en Nieuwe Verbond	48
3. Het vóórbestaan van Jezus	55
Inleiding	55
Openbaringskennis	57
De Godheid van Jezus	59
Jezus in de apostolische brieven	65
4. Het verborgen leven	71
Inleiding	71
Jezus' geboorte	72
5. De ambtsaanvaarding	79
Inleiding	79
Israëls doortocht door de Jordaan	80
De verzoeken in de woestijn	82
6. De vorming van het discipelschap	93
Inleiding	93
Het begin	95
De eerste prediking	97

De eerste discipelen	99
De roeping der discipelen	102
Diverse reizen	111
Opwekking van doden	120
7. De confrontatie	123
Inleiding	123
De aankondiging van zijn dood	124
Jezus contra de Farizeeën en schriftgeleerden	127
De intocht in Jeruzalem	131
De vervloeking van de vijgenboom en reiniging van de tempel	134
8. Het Lam Gods	137
Inleiding	137
De zalving te Bethanië	139
Het verraad en de verloochening	144
9. Het proces tegen Jezus	153
Inleiding	153
Het godsdienstig proces voor het Sanhedrin	154
Het getuigenverhoor	158
Het burgerlijk proces voor Pilatus en Herodes	162
De veroordeling	171
10. De kruisiging	177
Inleiding	177
Via dolorosa	179
De bekleeding	184
Aan het kruis	189
Het sterven van Jezus	192
11. Het lege graf	205
Inleiding	205
De eerste ontmoeting	206
Verschijningen	211
De hemelvaart	213

12. Pasen & Exodus	215
Inleiding	215
Het Pesach-feest	216
13. Het Nieuwe Verbond	221
Inleiding	221
De vervloeking van de vijgenboom	223
14. De verzoening	233
Inleiding	233
De losprijs	235
De functie van het bloed	243
15. Enkele aspecten van de leer van Jezus	251
Jezus en de sabbat	251
Jezus en de reinheidswetten	256
Jezus en het geweld	259
Jezus en de vrouwen	262
Jezus en de boze geesten	265
Jezus en de autoriteiten	266
Jezus en het geld	267
Jezus en het oordeel	275
Appendix 1	283
De chronologische kwestie	283
Appendix 2 (Predestinatie)	287
Inleiding	287
Samenvatting van hoofdstuk XXI (Boek 3 van Calvijns Institutie)	289
Enige Bijbelteksten nader bekeken	303
Naschrift	309
Naslagwerken	310
Litteratuur	311
Index	312

Een aantal mensen heeft mij bij het schrijven van dit boek met raad en daad bijgestaan.

Gabriel Antonio

Greetje Penning

Lieuwe van der Pol

Arie Terpstra

Piet Weeber

Jacob Wubs

Heel veel dank voor jullie betrokkenheid en opbouwende kritiek!

Voorwoord

Dit boek is bedoeld als een beknopte inleiding tot het Evangelie van Jezus Christus. Ongemerkt is het toch wat breder van opzet geworden, waarbij ik niet heb gestreefd naar volledigheid, wel naar duidelijkheid. ‘Verlossing’ is zo’n ruim begrip, dat men daar nooit over uitgedacht en uitgeschreven raakt. Het is niet mogelijk op alle vragen antwoord te geven, maar wanneer dit boek voor de lezer een stimulans vormt om de Bijbel nader te gaan bestuderen, is het doel ruimschoots bereikt.

Ik ben mij ervan bewust, dat er talloze boeken over Jezus in omloop zijn, die allemaal iets willen toevoegen of afdoen aan het traditionele beeld, dat de kerk van Hem heeft verkondigd. Dit boek sluit op hoofdpunten bij deze trend aan, hoewel sommige zaken vanuit een andere hoek belicht worden, dan men wellicht gewend is. Deze studie wil een relatie aantonen tussen de historische gebeurtenissen en de geestelijke wereld erachter. Daarom acht ik het gerechtvaardigd het verhaal van Jezus opnieuw te vertellen in profetisch perspectief. Of deze poging geslaagd is, laat ik graag aan de beoordeling van de lezer over.

Bij het schrijven van dit boek ben ik uitgegaan van een ‘Christo-centrische’ benadering. Dat is een ander woord voor: gelovig. Dit veronderstelt zowel een historische achtergrond als een Goddelijke inspiratie van de Bijbel. Daarom worden allerlei teksten onbekommerd met elkaar in verband gebracht, ook al zou daar wetenschappelijk gezien geen rechtvaardiging voor kunnen zijn. Hierbij weet ik mij gesteund door de evangelisten en apostelen, die zelf ook de Schriften citeren, zoals het hun passend lijkt.

Hoewel veel wetenschappelijk onderzoek is gedaan en bij velen grote twijfel heerst omtrent de geschiedkundige betrouwbaarheid van de Evangeliën, ga ik ervan uit, dat we te maken hebben met waar gebeurde feiten die zijn opgetekend uit de mond van ooggetuigen, ook al spreken sommige getuigenissen elkaar op bepaalde punten tegen. Ik ben van mening, dat er goede redenen zijn voor de geloofwaardigheid van de Schrift, die zeker opwegen tegen de wetenschappelijke bezwaren.

Het Evangelie van Jezus Christus heeft zijn wortels in de menselijke geschiedenis, maar stijgt in essentie daarboven uit: het is een universele heilsopenbaring, die ook aanvaard kan worden zonder wetenschappelijke zekerheid omtrent de historische achtergrond ervan. Het is de

geschiedenis van de Verlossing, die in elk mensenleven opnieuw geboren wil worden.

Bij de samenstelling van dit boek heb ik in veel opzichten steun gehad van 'Het leven van Jezus' van Giuseppe Ricciotti. Vele zaken betreffende het Koninkrijk Gods moesten desondanks onbesproken blijven. Daarop hoop ik in een volgend deel dieper in te gaan.

Tenslotte wens ik de lezer hetzelfde plezier toe met het lezen van dit boek, als ik heb gehad met het schrijven ervan.

J.Booij

1. Hoe betrouwbaar is de Bijbel?

*'Dit is een betrouwbaar woord
en alle aanneming waard' (1 Timoteüs 4:9)*

Inleiding

De vraag naar de betrouwbaarheid van de Bijbel kan niet beantwoord worden zonder nadere precisering. Wat bedoelen wij met betrouwbaar? Is dit hetzelfde als 'onfeilbaar'? En hebben we het over de Bijbel als geheel of over bepaalde gedeelten ervan? In hoeverre moeten wij een boek, dat eigenlijk een bibliotheek bevat van 66 boeken die in een periode van praktisch duizend jaar tot stand zijn gekomen beschouwen als een geheel? En waarom juist de selectie van deze 66 boeken, terwijl er veel meer literatuur uit deze periode bekend is?

Als we het hebben over historische betrouwbaarheid, lopen de meningen uiteen. Alleen al de twee verschillende scheppingsverhalen in Genesis 1-3 plaatsen ons voor een onoplosbaar chronologisch probleem. Volgens het eerste verhaal werd de mens pas geschapen, nadat de flora en fauna tot stand waren gekomen, maar volgens het tweede, dat begint bij Genesis 2:4, was er nog geen enkel veldgewas en geen enkel 'kruid des velds' uitgesproten, toen de mens werd geformeerd. Zo zijn er vele historische inconsistenties in de Bijbel aan te wijzen, zelfs als het gaat om de ooggetuigeverslagen omtrent leven, werk, dood en opstanding van Jezus. Het is dan ook volkomen te begrijpen, dat vanuit een wetenschappelijke benadering de Bijbel als historisch document door velen onbetrouwbaar wordt geacht. Aan de andere kant zijn er verwoede pogingen ondernomen om de Bijbelse verhalen te 'harmoniseren' door een historische constructie te maken, waarin alle oneffenheden worden gladgestreken. Ook dit is een heilloze weg gebleken, die de verwarring alleen maar groter maakt.

Is de Bijbel dan ethisch gezien betrouwbaar? Ook daarover kan men van mening verschillen. Het rigide rechtssysteem van de Mozaïsche Wet wordt door de moderne mens niet meer als maatstaf gehanteerd. 'Oog om oog en tand om tand' wordt niet meer gezien als een ethisch betrouwbaar uitgangspunt voor het strafrecht.

Is de Bijbel dan in profetisch opzicht betrouwbaar? In hoeverre kun je historische feiten achteraf interpreteren als ‘uitgekomen’ profetieën? De tamelijk kreupele wijze waarop de Evangelisten sommige profetische uitspraken trachten toe te passen op Jezus doet vaak geforceerd aan. Er bestaat altijd gevaar van een te bevindelijke benadering, waarbij ‘voor het gemak’ de meest gunstige selectie wordt toegepast.

Zelfs een geleerde als Paulus vertilt zich wel eens aan de Thora, met name als hij het heeft over de positie van de vrouw: Wat te denken van deze uitspraak: *‘En Adam heeft zich niet laten verleiden, maar de vrouw is door de verleiding in overtreding gevallen, doch zij zal behouden worden, kinderen ter wereld brengende...’* (1 Timoteüs 2:14,15). Dit is nu niet bepaald een historisch-exegetisch betrouwbaar uitgangspunt, want de man is wel degelijk ‘in overtreding gevallen’, zelfs zozeer, dat God tegen hem zei: *‘Daarom is de aardbodem om uwentwil vervloekt!’* (Genesis 3:17).

Ook merkwaardig, als men bedenkt, dat de Christus is gekomen door de vrouw en niet door de man. Adam is wat dat betreft door God op een zijspoor gezet. We zouden dus ook een totaal tegenovergesteld standpunt kunnen innemen...

En toch is de Bijbel betrouwbaar, namelijk als openbaring van Gods Koninkrijk in deze wereld. Het is de Geest, die het Woord levend maakt! Daarom kunnen we door het wazige gordijn van de letterlijke tekst de contouren ontwaren van Degene, om Wie alles draait. Hij staat letterlijk achter zijn woord. Daaraan ontleent het zijn gezag en betrouwbaarheid.

Jezus in de moderne tijd

Media-hype

Als Jezus in deze tijd geboren zou zijn, hadden de camera's van CNN permanent gericht gestaan op de eenvoudige stal, waar de komst van het Goddelijk Kind werd verwacht. Misschien had een reporter van 'Reality TV' wel kans gezien naar binnen te glippen om het geboorteprocés op video vast te leggen. Jozef en Maria zouden van uitgevers miljoenen dollars aangeboden gekregen hebben voor de rechten van hun levensverhaal. De buitenzintuigelijke waarneming van de zingende engelen door de herders van Efratha zou uiteraard uitvoerig wetenschappelijk worden onderzocht door geleerden als Arthur C. Clarke. En de drie Wijzen uit het Oosten waren zeker te gast geweest bij Oprah Winfrey. Medici zouden aan de hand van een DNA test willen uitzoeken, of Jozef de echte vader van Jezus was. Theologen zouden uitvoerig discussiëren over de betekenis van de voorzeggingen in het Oude Testament over de komende Messias. Historici zouden zich uitvoerig verdiepen in de achtergronden van het joodse volk. Politici zouden heftige debatten voeren over de komende wereldregering. Astrologen zouden de komst van de Messias en het vrederijk uit de stand der sterren trachten te verklaren. Koning Herodes de Grote had waarschijnlijk een delegatie van de VN op bezoek gekregen om hem ervan te weerhouden het pas geboren Kind te vervolgen. Kinderen onder de twee jaar zouden uit voorzorg zijn geëvacueerd uit Bethlehem en omstreken om te voorkomen, dat ze zouden worden vermoord.

Infotainment

De geboorte van de Messias zou het summum zijn van 'infotainment'. Dat wil zeggen: van nieuws, dat de wereld op een speelse en onderhoudende wijze wordt aangeboden. De kijkcijfers zouden alles overtreffen. Het Kerstkind zou lange tijd het gesprek van de dag blijven. De kranten en tijdschriften zouden elke keer weer met nieuwe feiten en bijzonderheden komen over het gezin van Jozef en Maria. En uiteraard zou de roddelpers driftig haar partijtje meeblazen in dit mediacircus. Meedogenloos zou zij de heilige familie dag en nacht achtervolgen en elke beweging van de jongeman onbarmhartig signaleren. Elk meisje dat in zijn buurt zou worden gezien zou het onderwerp worden van uitvoerige speculaties over een eventueel huwelijk. Waar Hij ook maar zijn gezicht zou laten zien, zou Hij

terecht komen in het spervuur van flitsende camera's en opdringerige journalisten. Hij zou in de wereldpers een permanente 'hype' veroorzaken, groter dan die van Lady Di. Om eventuele aanslagen te voorkomen, zou Hij volledig moeten worden afgeschermd van de wereld en zijn leven doorbrengen onder het permanent wakend oog van veiligheidsbeambten. Zijn opvoeding zou met de grootste zorg worden omgeven. Universiteiten zouden vechten om het voorrecht Hem te mogen opleiden. En de 'Jesus Website' op Internet zou de meest bezochte site aller tijden worden. Als het verleden vandaag opnieuw zou kunnen worden beleefd, zag de wereld van vandaag er anders uit dan nu....

Anonimiteit

Historisch gezien is Hij evenwel gekomen in bijna volstrekte anonimiteit. Er is bovendien weinig bekend over zijn aardse leven, behalve wat zijn volgelingen over Hem verteld hebben. De moderne mens is zo verwend door de stroom van informatie, die dagelijks op hem afkomt via radio, TV, computer en het gedrukte woord, dat de spaarzame gegevens over de persoon en het leven van Jezus, die ons vanuit de Evangeliën worden aangereikt, ontoereikend en bijna beschamend beperkt lijken. Zeker wanneer zij de basis moeten vormen voor een christelijke levensvisie, geloofsverwachting en ethiek. Toch is Jezus Christus de meest intrigerende persoonlijkheid in de geschiedenis geworden.¹ Dit is te danken aan het wereldwijde effect van zijn woorden tot op de dag van vandaag. Aan deze woorden is dit boek gewijd.

1. Hoewel de Beatles Hem aardig naar de kroon staken in de sixties. John Lennon stelde toen verbijsterd vast, dat ze in Engeland populairder waren dan Jezus. Er werden zelfs zieken en verlamden naar hun concerten gebracht.

Bijbel en Wetenschap

Vormen van onderzoek

De Bijbel is het meest gedrukte en verspreide boek ter wereld en heeft een diep spoor getrokken in de culturele en maatschappelijke ontwikkeling van de mensheid. Wetenschappers uit allerlei disciplines hebben zich de laatste eeuwen met wisselend succes geworpen op de achtergrond, structuur en betekenis van de Bijbelse verhalen en getuigenissen. Er is nauwelijks een wetenschap aan te wijzen, die zich niet op een of andere wijze met het Boek der boeken heeft beziggehouden. Historici hebben allerlei geschriften uit de tijd van Jezus onderzocht, die meer licht zouden kunnen werpen op zijn verschijning en de wereld waarin Hij leefde. Archeologen hebben zich vaak letterlijk in het zweet gewerkt om het dagelijks leven van de oude beschavingen in kaart te brengen.² Astronomen hebben vastgesteld aan de hand van een reconstructie van de stand van de sterren, dat de ster van Bethlehem een drievoudige conjunctie moet zijn geweest van de planeten Jupiter en Saturnus.³ Wiskundigen hebben geprobeerd aan de hand van berekeningen de getalstructuur van de Hebreeuwse en Griekse teksten aan te tonen.⁴

2. Bekend is wat dit betreft het boek van Werner Keller, 'De Bijbel heeft tóch gelijk', waar archeologische ontdekkingen bijna triomfantelijk worden ingepast in de Bijbelse verhalen: 'Na de monumenten en stenen uit bijbelse tijd, na de bouwwerken, residenties, koninklijke paleizen en vestingen in Palestina, na de Egyptische, Assyrische en Babylonische getuigenissen van de oude gebeurtenissen verheffen nu ook de tweeduizend jaar oude manuscripten hun stem. De eerbiedwaardige teksten zijn dezelfde als die, welke – onvervalst en getrouw overgeleverd – in onze tegenwoordige bijbels staan.' (pagina 409).

3. 'Astronomische berekeningen hebben uitgewezen, dat zich in het jaar 7 voor Christus een zogenaamde 'grote conjunctie' in drie fasen heeft voorgedaan tussen Jupiter en Saturnus in het sterrenbeeld de Vis. Deze zeldzame conjunctie, welke voor astronomen van de oude wereld en met name voor die van het Babylonische Rijk zeer zeker van belang was, zou de historische kern van Matteüs' verhaal over de ster van de Wijzen kunnen zijn.' (Wolfgang Trilling, 'De historiciteit van Jezus', pagina 73). De vraag blijft, hoe volgens Matteüs 2:9 de ster van Bethlehem met de Wijzen mee kon reizen. Misschien zaten de planeten wat losser in hun vel dan tegenwoordig.

4. De Russische wiskundige Panin heeft op grond van simpele rekenkunde volgens het alfanumerieke systeem ondermeer aangetoond, dat zowel de Hebreeuwse als de Griekse grondtekst gebaseerd zijn op het getal 7. Wanneer de letters vervangen worden door corresponderende getallen komt een patroon te voorschijn, dat als een Goddelijke handtekening beschouwd zou kunnen worden voor de inspiratie van de Bijbel.

De moderne mens hongert naar informatie. Juist als het de Bijbel betreft, wordt het zoeken naar kennis en inzicht door velen als uitermate belangrijk en urgent ervaren, omdat het hier gaat om de ultieme waarheid over de oorsprong en het doel van het menselijk leven.

Feit en fictie

Voornamelijk in de 19^{de} eeuw is de stelling verdedigd, dat Jezus als persoon nooit bestaan zou hebben. Daarvan is men tegenwoordig grotendeels teruggekomen. Populair is nu de opvatting, dat de historische en voornamelijk joodse kern van Jezus' leven door de evangelieschrijvers is aangevuld en overtrokken met vrome verwachtingen, hellenistische invloeden en profetische connotaties.

Er zijn veel boeken geschreven met de bedoeling aan te tonen, dat het christelijk geloof zou berusten op theologische projecties, die niets met de werkelijkheid van doen hebben. Daarin wordt getracht feit en fictie van elkaar te scheiden.⁵ Daarentegen zijn er ook veel publicaties verschenen, die juist de Bijbelse historiciteit en geloofwaardigheid proberen te benadrukken. De Bijbel en met name de persoon van Jezus bevinden zich blijkbaar voortdurend in de schijnwerpers van de publieke discussie, waarin het laatste woord nog steeds niet is gesproken.⁶ De geboorte van Jezus uit de maagd Maria en zijn opstanding uit de doden zijn van cruciaal belang gebleken in de discussie rondom zijn persoon en boodschap. Enerzijds heftig bestreden, anderzijds gelovig aanvaard, vormen zij de inzet voor een theologische woordenstrijd, die nog steeds niet is uitgewoed.

Ter illustratie willen wij hier enkele schrijvers citeren, die zich diepgaand met deze materie hebben beziggehouden en wier standpunten als exemplarisch mogen worden beschouwd voor opvattingen, die tegenwoordig algemeen zijn aanvaard.⁷ Deze lijst is willekeurig uit te breiden.⁸

5. Een dergelijke visie is die van Albert Schweitzer, die onderscheid maakt tussen Jezus als rabbi en Jezus als eschatologisch prediker. De kruisdood onderging Hij om een daad te stellen en zo te laten zien, dat Hij het faillissement van zijn roeping waardig wist te ondergaan. Het kruis was in de ogen van Schweitzer dus bedoeld als een provocatie en proclamatie van een joodse rabbi die in zijn eigen idealisme was vastgelopen en niet als de verzoening tussen God en mens. Hij verving 'geloof in God' door 'eerbied voor het leven' en ging als arts naar Afrika. Hij was de eerste 'arts zonder grenzen' (Albert Schweitzer; *Geschichte der Leben-Jesu Forschung*).

6. Elke nieuwe publicatie heeft even het laatste woord. Het is een kwestie van timing.

7. 'Exemplarisch' kan hier niet altijd worden vertaald met 'voorbeeldig'.

8. Citaten zijn de paukenslagen in het concert van de wetenschap. Er zit weinig muziek in, maar als ze ontbreken mis je ze toch.

Eta Linneman: 'historisch-kritische theologie'

In de vorige eeuw werd de zogenoemde historisch-kritische Bijbelwetenschap populair, waarbij de oorspronkelijke Bijbelteksten aan een nogal rigoureuze en nietsontziende analyse werden onderworpen. Uit bronnenonderzoek zou kunnen worden aangetoond, dat veel Oudtestamentische geschriften vaak van veel later datum bleken te zijn, dan eerst werd aangenomen. Men concludeerde, dat zij waren samengesteld uit allerlei verschillende lagen van redactionele activiteiten. Ook de Nieuwtestamentische teksten zouden zo slechts een product zijn van de menselijke geest en niet van Goddelijke oorsprong.

In haar boekje 'Wetenschap of vooroordeel' heeft de Duitse professor Dr. Eta Linneman met veel kennis van zaken getracht aan te tonen, dat deze vorm van theologie op een fiasco is uitgelopen: *'De stelling, dat Gods Woord aangewezen is op uitleg en dat iedere generatie z'n eigen uitleg nodig heeft, is in strijd met de waarheid. De behoefte aan uitleg van het Woord van God is een kunstprodukt van de historisch-kritische theologie, die het Woord niet nemen wil, zoals het er staat, en zich daarom een hoop werk bezorgt. Omdat men het Woord van God ook niet als eenheid wil laten gelden, kan men er weinig gebruik van maken, dat de Heilige Schrift zichzelf verklaart. En omdat men de Heilige Geest niet voor de auteur van de Schrift wil laten doorgaan, kan men Hem ook niet als uitlegger ervaren.'*⁹

Günther Speicher: 'tijdgebonden'

De Duitse journalist Günther Speicher heeft in zijn boek 'Maar doden kunnen ze Hem niet' op diepgaande wijze de zoektocht van de geleerden naar de historische Jezus beschreven. Daarin concludeert hij: *'Slechts na een lange worsteling is de theologie – althans in haar meer progressieve richtingen – erin geslaagd zich te verzoenen met de gedachte, dat de evangelische berichten over de verwekking door de Heilige Geest, de maagdelijke geboorte, verzoeken door de duivel, de wonderen van Jezus en nog veel meer, moeten worden beschouwd als met de tijdsomstandigheden samenhangende zienswijzen.'*¹⁰

9. Dr. Eta Linneman; Wetenschap of vooroordeel; pagina 154. (Dit is een uitspraak naar mijn hart, juist omdat zij komt van iemand, die zelf doorkneed is in die vorm van wetenschap, die zij verwerpt.)

10. Günther Speicher; Maar doden kunnen ze Hem niet; pagina 323.

Jos Brink: ‘vrije interpretatie’

De TV-presentator, cabaretier en lekeprediker Jos Brink pleit voor een meer filosofische aanpak. Hij verwoordt in een artikel over zijn gesprek met Hans Bouma een opvatting, die velen met hem delen, namelijk, dat de Bijbel vrijelijk geïnterpreteerd mag worden: *‘Er zijn mensen die de bijbel Gods Woord noemen, maar ik denk, dat het anders is. De bijbel bevàt Gods Woord. Bij een letterlijke interpretatie zie je door de bomen het bos niet meer. Het gaat niet om de teksten op zichzelf, maar om wat er uit opstijgt – om het idee, de diepe intentie. Omdat mensen de bijbel letterlijk namen, hebben ze met de meest degelijke bedoelingen de grootste ellende veroorzaakt.’*¹¹

Lucas Grollenberg: ‘historische projecties’

De Dominicaanse pater Lucas Grollenberg schrijft daarover in zijn boek ‘Modern Bijbellezen’: *‘De schrijvers vertellen iets over het optreden, het lijden en de dood van Jezus, die middelste fase, maar daar doorheen speelt hun geloof in de voor- en nageschiedenis, die zij ontdekt hadden, toen zij de Schriften waren gaan lezen in het licht van hun overweldigende ervaringen met hem.’*¹² Hij brengt dus tweemaal een cesuur aan en snijdt van het Evangelie zowel de kop als de staart af, namelijk het verhaal over de maagdelijke geboorte en dat over de opstanding.

Ook in zijn boek ‘Onverwachte Messias’ probeert hij het opstandingsverhaal te herleiden tot de geïnspireerde wens van de discipelen om Jezus te laten voortleven, door zijn smadelijke dood te laten volgen door een lichamelijke overwinning op de ontbindende machten: *‘Verlicht door de Geest kregen de vertrouwelingen van Jezus nu ook een andere kijk op wat zij allemaal van hem hadden gezien en gehoord. Zijn dood had dat alles niet ongeldig gemaakt, zoals zij in de eerste dagen hadden gevreesd, integendeel, de eigenlijke zin daarvan konden zij nu pas zien.’*¹³ Met andere woorden: de maagdelijke geboorte en de opstanding uit de doden berusten volgens hem op vrome fantasie, een nieuwe visie, die haar oorsprong heeft in een hernieuwde joodse bezinning op de

11. Jos Brink; Bouwen met puin; pagina 166. (Dat geldt niet alleen voor de letterlijke interpretatie, er zijn ook vormen van profetische uitleg, waarop de zwam van het sektarisme welig tiert. Namen willen me even niet te binnen schieten.)

12. Lucas Grollenberg; Modern Bijbellezen; pagina 46.

13. Lucas Grollenberg; Onverwachte Messias; pagina 121.

Thora en het laten buikspreken van de Oudtestamentische profetieën, maar die niet met de feiten overeenstemt.

David Flusser: 'geen geschiedenis'

De joodse geleerde David Flusser formuleert ook deze opvatting in zijn monografie over Jezus: *'Tegenwoordig is vrij duidelijk geworden, dat de theoloog Johannes nauwelijks historicus heeft willen zijn, en het is dan ook niet raadzaam zijn chronologie en zijn geografische omligting zonder nader onderzoek voor historisch te verklaren. Natuurlijk moet men zich eveneens afvragen of de eerste drie Evangelieën wèl een historische en geografische schets willen geven, en in hoeverre deze door de theologische overwegingen van de individuele evangelisten bepaald is.'*¹⁴

Ook Flusser erkent dus een historische kern in de Evangelieën, maar hij laat de maagdelijke geboorte en de opstanding bewust buiten beschouwing. Voor hem is Jezus een joodse rabbi geweest, die later voornamelijk door de christelijk-hellenistische gemeenten is vergoddelijkt. Hieruit valt volgens hem het anti-judaïsme van de Kerk te verklaren, dat hij in deze tijd achterhaald acht. Hij tracht het verhaal over Jezus van dergelijke elementen te ontdoen en weer terug te keren naar de oorspronkelijke bedoeling van Jezus' boodschap: een vernieuwd jodendom dat niet zozeer de strenge wetsbetrachting maar de naastenliefde weer centraal stelt. Elders merkt hij op: *'We zijn vandaag ontvankelijk voor Jezus' herwaardering van alle gangbare waarden, zoals ook de twijfelachtigheid van de normatieve moraal waarvan hij uitgaat, velen tot bewustzijn is gekomen.'*¹⁵ Hij wijst het woord van Jezus dus af als norm voor het geloof, maar stelt zich open voor de vernieuwing die van Hem uitgaat. Hij stelt Jezus op één lijn met andere rabbi's uit zijn tijd. Uiteindelijk is Hij voor hem slechts een gewoon mens en niet de Zoon van God.

Pierre Krijbolder: 'humanisme'

Pierre Krijbolder concludeert in zijn boek 'Jezus de Nazoreeër' op grond van diepgaand vergelijkend onderzoek: *'Historisch gezien zijn de christelijke dogma's niets meer dan bij meerderheid van stemmen aanvaarde antwoorden op vragen die nooit gesteld hadden mogen wor-*

14. David Flusser; Jezus; pagina 16.

15. David Flusser; Jezus; pagina 11.

den. (...) Met Jezus de Nazoreeër; een verstandig joods-liberaal pragmatisch humanisme, heeft dit alles helemaal niets van doen.¹⁶

Ook hij wijt, evenals Flusser, de verhalen over de maagdelijke geboorte en de opstanding aan hellenistische invloeden: *‘Een transcendente wonderdoener kan ook wel een mens geboren laten worden zonder tussenkomst van een man; hij kan ook zijn zoon uit de dood doen verrijzen. Deze in lineaire zin totaal onmogelijke zaken waren in hellenistische ogen helemaal niet onmogelijk; integendeel, men was vertrouwd met het beeld van verrijzende godheden en maagdelijke geboorten.*¹⁷

Robin Lane Fox: ‘menselijke waarheid’

De Engelse historicus Robin Lane Fox schrijft in ‘De Bijbel, waarheid en verdichting’: *‘De Schrift is geen goddelijke spiegel, maar een menselijk labrynt van auteurs, personen en lastige situaties. Wij reageren erop met een emotie van onze kant, niet van de hunne: berkenning, geen openbaring. Voor herkenning is geen historische waarheid nodig.*¹⁸ Hij probeert ons evenwel nog gerust te stellen: *‘In de Bijbel herkennen we menselijke waarheid dus zelfs, wanneer de vertellingen zelf onwaar zijn.*¹⁹ Zijn eindconclusie is dan ook: *‘De Schrift is dus niet bepaald het woord Gods, maar biedt ons een spiegel van de gevallen mens.*²⁰

H.M. Kuitert: ‘geen levend lijk’

De theoloog Kuitert heeft blijkbaar de taak op zich genomen om de persoon van Jezus te ‘ontmythiseren’ door Hem de Goddelijke status te ontnemen, die Hem door de Kerk in de loop der eeuwen zou zijn toegedicht. Ook voor hem is het christelijk geloof een projectie vanuit de mens en niet de vrucht van een Goddelijke inspiratie. In zijn boek ‘Het algemeen

16. Pierre Krijbolder; Jezus de Nazoreeër; pagina 233;

17. Pierre Krijbolder; Jezus de Nazoreeër; pagina 222; (In plaats van de opstanding gelooft hij in een nog groter wonder, namelijk dat Jezus de kruisiging overleefd zou hebben en door Esseense dokters zou zijn opgelapt. De wetenschap stond voor niets in die tijd.)

18. Robin Lane Fox; De Bijbel: Waarheid en verdichting; pagina 426.

19. Robin Lane Fox; De Bijbel: Waarheid en verdichting; pagina 428.

20. Robin Lane Fox; De Bijbel: Waarheid en verdichting; pagina 443. (Het is hem blijkbaar niet opgevallen, dat het juist het Woord Gods is, dat de mens deze spiegel voorhoudt.)

betwijfeld christelijk geloof' stelt hij betreffende de opstanding: *'Wij moeten bij de opstanding dus bepaald niet denken aan een menselijk lichaam, zoals wij dat kennen en dat uit het graf komt nadat het er eerst in was gelegd. (...) Opstanding is niet het weer levend worden van een lijk.'*²¹ In zijn jongste boek 'Jezus, nalatenschap van het christendom' wil hij definitief afrekenen met de gedachte, dat Jezus de van God gezonden Verlosser zou zijn: *'Jezus kwam niet voor het kruis, hij liep het op.'*²²

Rudolph Steiner: 'aardbeving'

De stichter van de antroposofie, Rudolph Steiner, schrijft in zijn boek 'Bijzonderheden over het leven van Jezus', dat hij op occulte wijze inzicht heeft gekregen in de wijze, waarop de gebeurtenissen rondom de begrafenis van Jezus zich hebben afgespeeld: *'De aardbeving waarover wij spreken was een gevolg van de zonsverduistering. Deze aardshokken deden het graf trillen waarin men het lichaam van Jezus had gelegd, en de steen die men op het graf had gewenteld werd weggerukt, de aarde scheurde open en het lichaam werd in de aardspleet opgenomen. Door verdere trillingen werd boven het lichaam de aardspleet weer gesloten. En toen in de morgen de mensen kwamen, was het graf leeg, want de aarde had het lichaam van Jezus opgenomen, alleen de weggeslingerde steen lag er nog. (...) Dat wat de helderziende blik waarneemt, is, zoals ik het heb geschilderd.'*²³ Deze merkwaardige versie is sindsdien door velen geloofwaardiger geacht, dan het oorspronkelijke opstandingsverhaal. De meest sensationele, maar wellicht ook de meest vruchteloze, opgraving zal dan ook die naar het lichaam van Jezus zijn.

Ian Wilson: 'nucleaire explosie'

De bekende 'Lijkwade van Turijn' vertoont in ieder geval de contouren van een daadwerkelijk gekruisigde, zo is inmiddels komen vast te staan.

21. H.M.Kuitert; Het algemeen betwijfeld christelijk geloof; pagina 164,165.

22. H.M.Kuitert; Jezus, nalatenschap van het christendom; pagina 238. (Ik heb een lezing van Dr. Kuitert bijgewoond, waarin hij met grote ijver, een betere Zaak waardig, het einde van het christendom verkondigde. Zijn geloof is niet meer wat het nooit geweest is.)

23. Rudolph Steiner; Bijzonderheden over het leven van Jezus; pagina 29. (Ik heb altijd een beetje moeite met helderziendheid: mij te ondoorzichtig.)

Maar over de leeftijd en de oorsprong van dit relikwie zijn de meningen nog steeds verdeeld. Het zou natuurlijk een sensatie van de eerste orde zijn, wanneer onomstotelijk zou komen vast te staan, dat wij hier te doen hebben met de afdruk van het lichaam van Jezus. Maar zelfs dan onttrekt zijn opstanding zich aan onze wetenschappelijke waarneming, hoewel sommigen beweren, dat de afdruk juist is ontstaan door een uitbarsting van licht, die te vergelijken is met die van een nucleaire ontploffing. Dit zou kunnen duiden op een plotselinge verandering van materie in pure (opstandings)energie.

Ian Wilson schrijft in zijn boek 'De lijkwade van Turijn': *'De overeenkomst tussen deze, door straling veroorzaakte, beelden en het verschijnsel op de Wade is natuurlijk verre van volledig. Naar het schijnt werd de Wade immers van binnen uit verschroeid en niet van buitenaf. Bovendien ging het daarbij om een heel wat beheerster proces dan een kernexplosie. Toch ontstaat onontkoombaar de indruk, dat de afbeelding eerder door de een of andere kracht dan door een stof te weeg is gebracht.'*²⁴

Michael Drosnin: 'voorspellingen'

Bevat de Bijbel een gecodeerde boodschap over de toekomst? In 'De Bijbelcode' probeert de journalist Michael Drosnin op grond van computerberekeningen met de letters van de Hebreeuwse grondtekst de voorspelbaarheid van bepaalde gebeurtenissen geloofwaardig te maken: *'Het enige wat ik met zekerheid durf te beweren, is dat de Bijbel een code bevat die in een paar dramatische gevallen gebeurtenissen voorzag, die exact zo geschiedden. Er is echter geen enkele manier om erachter te komen of de code ook klopt in een verder gelegen toekomst.'*²⁵

Giuseppe Ricciotti: 'historische getuigenissen'

Giuseppe Ricciotti komt in zijn monumentale boek 'Het leven van Jezus' tot de nuchtere conclusie: *'Dezelfde documenten, dezelfde historische getuigenissen, die tot nu toe Jezus' daden hebben verhaald, staan niet stil bij zijn dood, maar laten er met dezelfde kennis van zaken het verhaal op volgen van een verrijzenis en van een tweede leven van*

24. Ian Wilson; De lijkwade van Turijn; pagina 214 .

25. Michael Drosnin; De Bijbelcode; pagina 11.

*Jezus.*²⁶ Tegelijkertijd is hij zich echter bewust van de verscheidenheid van reacties die de persoon van Jezus oproept: *Jezus is de grootste paradox, die de geschiedenis kent. (...) Zijn paradoxale en veeleisende leer wordt door tallozen aanvaard en met ontzaglijke liefde, tot aan het hoogste offer toe, door hen in beoefening gebracht. Talloze anderen verwerpen die leer met onbuigzame hardheid en baten ze met woedende afkeer. Men zou zeggen, dat rond dit 'teken van tegenspraak' de krachten van het beste deel der mensheid zijn samengetrokken.*²⁷

Zacharias: 'doorstoken'

De Bijbel heeft zo zijn eigen manier om deze 'woedende afkeer' te formuleren. Bij de profeet Zacharias vinden wij de omineuze uitspraak: *Zij zullen Hem aanschouwen, die zij doorstoken hebben* (Zacharia 12:10). Hiernaar verwijst de Openbaring van Johannes, als het gaat om de wederkomst van Jezus: *Zie, Hij komt met de wolken en elk oog zal Hem zien, ook zij, die Hem hebben doorstoken.* (Openbaring 1:7). Het is onwaarschijnlijk, dat hier gesproken wordt over de soldaat, die de lans in de zijde van Jezus' lichaam dreef om te zien of Hij werkelijk gestorven was. Of over degenen, die de nagels in zijn handen en voeten dreven om Hem te kruisigen. Het 'doorsteken' van Jezus moet klaarblijkelijk geestelijk worden opgevat. Wanneer de Goddelijke oorsprong van Jezus en van zijn boodschap wordt bestreden en ontkend, betekent dit in profetische taal, dat Hij doorstoken wordt, omdat het gezag van zijn uitspraken in de kern wordt aangetast. Het reduceren van zijn Goddelijk Wezen tot een puur menselijke natuur mag worden gezien als een poging de normatieve waarde van zijn leer te ontcrachten en op één lijn te stellen met menselijke filosofieën. Bij de 'parousia' van Jezus zal voor iedereen blijken, Wie Hij in werkelijkheid is.²⁸

26. Giuseppe Ricciotti; Het leven van Jezus; pagina 771.

27. Giuseppe Ricciotti; Het leven van Jezus; pagina 798.

28. 'Parousia' kan beter vertaald worden met 'openbaarwording', dan met 'wederkomst'. Geestelijke opwekkingen kunnen als voorbodes gezien worden van deze 'parousia'.

Problemen in het Bijbelonderzoek

Nalatenschap

Wetenschappelijk gezien gaat het Bijbelonderzoek mank aan een aantal handicaps. In de eerste plaats moet worden vastgesteld, dat van Jezus zelf geen geschreven document bekend is. Wat dat betreft lijkt het, alsof Hij niet geleefd heeft. Anderen hebben opgeschreven, wat Hij ooit heeft gezegd en gedaan. Dat deden zij volgens sommigen pas vele tientallen jaren na zijn dood, zodat de historische waarde ervan ook betwijfeld zou kunnen worden.

Een andere moeilijkheid is gelegen in het feit, dat ook van de Evangeliën en apostolische Brieven geen oorspronkelijke manuscripten zijn gevonden. De restanten van kopieën van de Bijbelboeken zijn met veel moeite onder het stof der eeuwen vandaan gehaald, zodat wij eigenlijk te maken hebben met vele honderden fragmenten, sommige niet groter dan een snipper papier, die met veel moeite en geduld door geleerden zijn samengevoegd tot de Bijbelteksten, zoals die nu bekend zijn.

Tijdgenoten

Als bezwaar kan ook worden aangevoerd, dat – buiten de Evangeliën om – nauwelijks geloofwaardige getuigenissen van tijdgenoten over het leven van Jezus te vinden zijn. Ricciotti schrijft daarover: *Jezus heeft geen enkele weerklank van Zichzelf nagelaten in de leidende klassen van de maatschappij van zijn tijd; de geschiedschrijvers van heel het Romeinse rijk ignoreren Hem; de wijzen kennen zijn leerstellingen niet; de regeerders hebben hoogstens zijn dood opgetekend in hun registers, als die van een opstandige slaaf.*²⁹

De enige die op dit punt serieus genomen kan worden zijn de joodse geschiedschrijver Flavius Josephus en de Romeinse geschiedschrijver Tacitus. Ook Suetonius heeft een zijdelingse opmerking gemaakt over een zekere 'Chrestos', hoewel onzeker is, of daar Christus mee wordt bedoeld. Misschien horen Plinius en de Talmoed nog in dit rijtje thuis. Maar de oogst is wat dat betreft zeer gering. Buiten de Evangeliën zelf beschikken wij over bijzonder weinig historische en wetenschappelijk verifieerbare gegevens. In de Amerikaanse rechtspraak wordt dit 'circumstantial evidence' genoemd. Er zijn aanwijzingen in die richting, maar

29. Giuseppe Ricciotti; Het leven van Jezus; pagina 795.

ook niet meer dan dat. Een echt onomstotelijk bewijs voor het bestaan van Jezus is nog steeds niet geleverd. En het is de vraag, of het ooit zal worden gevonden.

Overlevering

Voordat de behoefte ontstond het verhaal over Jezus op te schrijven, heeft het mogelijk vele jaren in de vorm van mondelinge overlevering bestaan. Het had dus alle kans mythische vormen aan te nemen en zich te verwijderen van de historische feiten.³⁰ Vandaar dat vele geleerden geprobeerd hebben de 'vrome legende' over Jezus los te maken van zijn werkelijke persoon en leven.

Toch zijn er ook aanwijzingen dat de eerste geschreven documenten over Jezus' leven al binnen enkele jaren na zijn dood totstandkwamen. Dit valt vast te stellen, door bepaalde handschriften met elkaar te vergelijken en zo te dateren. In dit geval kunnen wij de evangelisten beschouwen als redacteurs van een reeds bestaande schriftelijke traditie.

Het is bovendien binnen de joodse context waarschijnlijk te achten, dat het onderwijs van Jezus werd gegeven binnen de bestaande structuur van de synagoge en dat zijn woorden dus werden voorgelezen evenals de teksten uit de Thora. Er moeten dus vanaf het begin meerdere schriftelijke tradities hebben bestaan, waarvan de school van Petrus, die van Jakobus en die van Paulus de bekendste zijn.

Historische kloof

Het blijkt in dit opzicht elke keer weer een praktisch onmogelijke opgave een tijdsverschil van bijna 2000 jaren te overbruggen en tot de historische Jezus door te dringen. Alle pogingen om Jezus te scheiden van zijn Kerk blijken vast te lopen in de simpele omstandigheid, dat de Persoon van Jezus ons juist door die Kerk is bekendgemaakt en verkondigd. De visie die de leerlingen van Jezus op hun Meester hadden is tegelijk de bril, waardoor wij naar Hem mogen kijken. Dat deze bril soms een vertekend of gekleurd beeld van de werkelijkheid geeft, is praktisch onvermijdelijk, maar hoeft geen onoverkomelijk bezwaar te vormen voor het geloof in de Persoon van Jezus als Verlosser en Zaligmaker.

30. 'Daarom bestaat er in de christelijke overlevering geen enkel woord van Jezus, dat zonder twijfel authentiek is – geen uitspraak, waarvan men de echtheid historisch kan bewijzen.' (Günther Speicher; Maar doden kunnen ze Hem niet; pagina 322.)

Verslaggeving

We hebben in schriftelijke verslaggeving als zodanig nooit te maken met de gebeurtenissen zelf, maar altijd met de weerslag ervan in de menselijke geest. Op dit punt verschillen de getuigenissen over Jezus niet van de reguliere journalistiek. Alleen op het gebied van documentatie hebben de huidige verslaggeving en de historische wetenschap van de moderne geschiedenis natuurlijk een voorsprong. Zowel in geschrift als in beeld is het jongste verleden vaak in de kleinste details vastgelegd. Het is voornamelijk de duiding van de feiten, waarover men van mening kan verschillen.

Dankzij de techniek zou het tegenwoordig voor ieder mens mogelijk zijn geweest via de televisie direct ooggetuige te zijn van de kruisiging. De woorden van Jezus zouden over de hele wereld hebben geklonken door vele luidsprekers. Iedereen zou dus zijn eigen mening hebben kunnen vormen over wat men had gezien. Maar zelfs dan hebben we in kranten en tijdschriften te maken met journalisten, die elk hun eigen verslag maken van wat ze gezien en gehoord hebben. Daarom zou de kruisiging ook, wanneer zij op de TV te zien zou zijn geweest, een teken blijven, dat weersproken werd. De becommentariëring van de actualiteit doet echter niets af aan de historiciteit ervan, ook al lopen de meningen over de ware toedracht uiteen.

Ooggetuigen

Bijvoorbeeld in een rechtszaak blijkt vaak hoe ingewikkeld het kan zijn een eensluidende versie van de werkelijkheid te reconstrueren. Zelfs als men alle feiten op een rijtje heeft, blijft het een moeilijke opgave zonder een spoor van twijfel de werkelijke gang van zaken vast te stellen, zodat er een schuldige kan worden aangewezen. Daarom moet de rechtspraak noodzakelijkerwijs gebruikmaken van ooggetuigen, die onder ede verklaren wat zij gezien en gehoord hebben. En bovendien moet er overeenstemming bestaan over de vraag, wat als bewijs kan worden aanvaard. Precies op deze wijze is het Evangelie van Jezus Christus voor het nageslacht vastgelegd: alles staat of valt met de geloofwaardigheid van deze ooggetuigen en met onze aanvaarding ervan.

Van de vier Evangelieschrijvers zijn slechts twee persoonlijk getuige geweest van Jezus' leven en handelen: Matteüs en Johannes. In weerwil hiervan lijkt de laatste in zijn manier van schrijven zich juist het verst te

verwijderen van de aardse werkelijkheid. Lucas, een arts van heidense oorsprong en medewerker van de apostel Paulus, daarentegen gebruikt bij het schrijven van zijn Evangelie moderne middelen als het interviewen van ooggetuigen en uitgebreid bronnenonderzoek om de betrouwbaarheid van de overlevering over Jezus te kunnen vaststellen. Hij is dus in dit opzicht 'objectiever' dan Johannes. Men kan zo ook zeggen, dat ze elkaar juist aanvullen.

Zoenoffer of executie?

De kruisiging zag er oppervlakkig gezien uit als een ordinaire executie. In de tijd van Jezus zijn vele duizenden mensen op deze wijze ter dood gebracht. Alleen door de visie van het geloof is Golgotha te duiden als een zoenoffer. Dit was aan de buitenkant beslist niet vast te stellen. Aan niets zou men kunnen afleiden, dat hier iemand stierf voor de zonden der wereld. Integendeel: hier was eerder sprake van een godsdienstig faillissement. Het leek op dat moment, dat alle beloften van Jezus schipbreuk liepen op de onverzettelijke haat der joodse leiders en dat met Hem ook de vernieuwingsbeweging van het Koninkrijk Gods zou verdwijnen.

Het tegendeel bleek echter het geval. Na de opstanding is het Koninkrijk Gods pas goed doorgebroken op Pinksteren, toen de Heilige Geest werd uitgestort. Het beeld van Christus, waarvan men dacht, dat het op Golgotha volledig zou zijn uitgewist, kwam nu duizendvoudig terug in de eerste Gemeente, in allen, die zich tot Jezus bekeerden. Tot op de dag van vandaag is dit proces doorgegaan en zal worden voleindigd, als Hij terugkomt.

Geloof en historiciteit

Invloed

Iets wordt niet geloofwaardiger naarmate er meer mensen in gaan geloven. Toch moeten de groei en de invloed van het christendom in de wereld beschouwd worden als een signaal, dat er iets meer aan de hand moet zijn dan een verzonnen verhaal. Het gebrek aan historisch bewijs heeft in ieder geval niet verhinderd, dat tegenwoordig miljoenen mensen hun geloof in Jezus belijden en dat Hij nog steeds het voorwerp is van een nimmer aflatende verering en aanbidding. Hij neemt onder de religieuze leiders van de wereld op afstand de eerste plaats in. Zo arm het wetenschappelijk onderzoek aan resultaten is, zo rijk is de prediking van het Evangelie aan invloed geweest tot op de dag van vandaag. Er gaat van het Evangelie ondanks het gebrek aan onomstotelijk historisch bewijs blijkbaar een werking uit, die niet wetenschappelijk verklaard kan worden.

Vergoddelijking

Er zijn vele pogingen gedaan om de theologie betreffende de bovennatuurlijke oorsprong en bestemming van Jezus te scheiden van zijn werkelijke persoon. Als argument wordt in dit verband dan vaak aangevoerd, dat het vanuit de psychologie heel goed verklaarbaar zou zijn, dat de volgelingen van Jezus Hem hebben willen vergoddelijken na zijn rampzalige dood, als compensatie voor het verlies van zijn aanwezigheid en van hun verwachtingen van het Koninkrijk Gods, welke vooralsnog niet waren uitgekomen. De volgelingen van Jezus zouden Hem als het ware hebben 'uitgevonden' als Zoon van God, terwijl Hij Zichzelf nergens als zodanig heeft gepresenteerd. Althans niet met die woorden. Hij sprak over Zichzelf altijd als de 'Zoon des mensen', nooit in directe zin als de 'Zoon van God'.³¹ (Zie Johannes 11:4.)

Wanhoopssprong

Daarbij hadden ze zich door Hem te volgen al te ver verwijderd van het oorspronkelijke jodendom om nog als Joden geaccepteerd te kunnen worden. Met andere woorden: ze konden niet meer terug. Het verhaal over de opstanding zou dan een soort wanhoopssprong zijn geweest, om

31. Verderop in dit boek zal worden aangetoond, dat Hij Zichzelf wel degelijk beschouwde als Gods Zoon, die van de hemel gezonden is naar de aarde (zie hoofdstuk 3).

zijn nagedachtenis vorm te geven. De Paulinische theologie kan zo worden gezien als een 'doorstartpoging' van de nieuwe beweging, die met Jezus was begonnen en waaraan Hij zo jammerlijk te gronde was gegaan. De Duitse filosoof Nietzsche zag daarom niet in Jezus, maar in Paulus de eigenlijke stichter van het christendom.

Joodse vernieuwing

Sommigen leggen er de nadruk op, dat Jezus als wetsgetrouwe Jood nooit de bedoeling gehad kon hebben een nieuwe religie te stichten, maar alleen geprobeerd heeft het jodendom van binnen uit te vernieuwen. Jezus heeft volgens deze uitleggers waarschijnlijk nooit beseft, hoe zijn leerlingen na zijn dood aan de haal gingen met zijn geestelijke erfenis en het tegendeel nastreefden van zijn oorspronkelijke bedoelingen. Vandaar dat zij ervan worden beschuldigd terwille van hun geloof in Jezus als de beloofde Messias een loopje te nemen met de historische werkelijkheid.

Feiten

De Evangelisten en Apostelen hebben desondanks de pretentie zich te baseren op harde feiten. Verwekking door de Heilige Geest, maagdelijke geboorte, leven, prediking, wonderen, lijden, sterven, opstanding, hemelvaart en verheerlijking van Jezus worden ons gepresenteerd als werkelijke gebeurtenissen. De historiciteit van deze 'heilsfeiten' wordt in het gehele Nieuwe Testament gezien als de basis van het christelijk geloof. Wie aan deze feiten hun historische waarde ontnemt, haalt daarmee het fundament onder het christendom vandaan.

Paulus zegt hierover: *'Indien wij alleen voor dit leven onze hoop op Christus gebouwd hebben, zijn wij de beklagenswaardigste van alle mensen. Maar nu, Christus is opgewekt uit de doden, als eersteling van hen, die ontslapen zijn.'* (1 Korintiërs 15:19,20).

Dit gegeven maakt het onaannemelijk, dat vrome fantasie van 'bevlogen volgelingen' de oorsprong van het christelijk geloof zou zijn. Het Koninkrijk Gods dat Jezus predikt is volgens de evangelisten en apostelen totstandgekomen ondanks en niet dankzij menselijke inspanningen. Zijn leer ligt niet in het verlengde van de verwachting van zijn discipelen, maar vormt er juist een inbreuk op. Niet zij hebben Hem, maar Hij heeft hen uitgekozen. Het is daarom onwaarschijnlijk, dat het beeld, dat in het Nieuwe Testament van Jezus wordt geschetst het product zou zijn van een collectieve samenzwering.

Tastbare verschijning

De revolutionaire en ook verontrustende boodschap van de apostelen is: Hij is waarlijk opgestaan! Niet in gedachten, niet in de geest, maar lichamenlijk en tastbaar. In hetzelfde lichaam, dat zo jammerlijk stierf aan het kruis, is Hij persoonlijk verschenen aan zijn discipelen. Ze hebben Hem gezien en gehoord en hun vingers in zijn wonden gelegd. Hij heeft voor hun ogen gegeten en gedronken. Temidden van hen steeg Hij op ten hemel. Wat dit betreft bleef Hij hen verbazen tot het einde toe. De persoonlijke ontmoeting van de discipelen met de opgewekte Christus was een ervaringsfeit, dat blijkbaar verborgen moest blijven voor de wereld. Zo openlijk als Hij stierf ten aanschouwen van heel de toenmalige maatschappij, zo heimelijk stond Hij op uit de doden.

Het gegeven, dat Hij alleen verscheen aan een beperkte kring van vertrouwelingen, heeft vanzelfsprekend bij buitenstaanders de verdenking gewekt, dat de opstanding van Jezus door zijn discipelen verzonnen moet zijn.

Dit geldt eigenlijk voor alle openbaringen en ervaringen met de geestelijke wereld, die mensen kunnen hebben. Het is altijd een probleem om een persoonlijke belevenis met anderen te delen, zeker als het gaat om bovennatuurlijke zaken. Het bestaan van een levende God kan in deze wereld met kracht worden ontkend door degenen, die genoeg nemen met de zichtbare werkelijkheid. Totdat men in een persoonlijke ontmoeting met Hem van het tegendeel overtuigd wordt.³²

De Thora

Betreffende de opstanding van Jezus is het in deze studie alleen van belang te kunnen aantonen, dat zij vanuit de Bijbel gezien een noodzakelijke en vanzelfsprekende stap is in het verlossingsproces, zoals al is aangekondigd in de Thora. Eén van de belangrijkste aanwijzingen daarvoor vinden wij bij de profeet Jesaja: *‘Wanneer Hij Zichzelf ten schuldoffer gesteld zal hebben, zal Hij nakomelingen zien en een lang leven hebben en het voornemen des Heren zal door zijn hand voortgang hebben.’ (Jesaja 53:10).*

32. Velen, die een zogenaamde ‘bijna dood ervaring’ hadden, gaven achteraf toe daardoor tot de overtuiging te zijn gekomen, dat er leven is na de dood en dat er een geestelijke wereld is, waar alle mensen in terecht komen na het afleggen van hun lichaam.

Ook de geschiedenis van het volk Israël heeft een dimensie die uitstijgt boven de algemene loop der dingen. De Thora of 'de wet' wordt door de Apostelen beschouwd als een schaduw en profetische vingerwijzing van de werkelijkheid die komen zou in Jezus Christus. In Hebrreeën 10:1 staat over de wet: *'Want daar de wet slechts een schaduw heeft der toekomstige goederen, niet de gestalte dier dingen zelf, is zij nimmer in staat ieder jaar met dezelfde offeranden, die onafgebroken gebracht worden, degenen, die toetreden, te volmaken.'*

Offer

Jezus stierf volgens de Evangeliën niet als martelaar, maar Hij gaf Zichzelf ten offer, geheel volgens de rite die eeuwenlang in de tempel was doorgevoerd. Echter Hij offerde Zich niet op natuurlijke wijze, maar door de Geest. Hij werd niet lichamelijk geslacht op het brandofferaltaar in de voorhof, en zijn bloed werd niet opgevangen door de priesters en door de Hogepriester op Jom Kippoer letterlijk gesprenkeld op het verzoendeksel.

Dit was overigens niet eens meer mogelijk, omdat de ark des verbonds al enige eeuwen daarvoor verdwenen was. Pompejus de Grote, de bekende Romeinse generaal, drong volgens Tacitus tot dit 'heilige der heiligen' door in 63 voor Christus en vond slechts een donker leeg vertrek. Volgens een rabbijnse overlevering plaatste de hogepriester op Jom Kippoer het wierookvat op een drie vingers hoge steen, die de plek markeerde waar eens de ark had gestaan.³³ Het verzoendeksel, die ook wel de 'troon der genade' heette, was in de tijd van Jezus al eeuwen verdwenen uit Israël. Het ware offer speelde zich af in de geestelijke wereld: *'hoeveel te meer zal het bloed van Christus, die door de eeuwige Geest Zichzelf als een smetteloos offer aan God gebracht heeft, ons bewustzijn reinigen van dode werken, om de levende God te dienen?'* (Hebrreeën 9:14). Het zoenoffer van Jezus werd door de joodse offerritten alleen maar uitgebeeld.

33. Riciotti; Het leven van Jezus; pagina 70.

Evangelie en geloofwaardigheid

Verkondiging

Wie het Nieuwe Testament onbevangen leest, zal vroeg of laat ontdekken, dat het geloof in Jezus niet eenvoudig afgedaan kan worden als 'vrome fantasie'. Dit zou een veel te simpel oordeel zijn, dat geen recht doet aan de complexiteit van de Bijbel. Een aantal redelijke argumenten pleit bovendien tegen deze opvatting.

Allereerst valt het al bij een oppervlakkige lezing van de Evangelieën op, dat de schrijvers tamelijk willekeurig zijn omgesprongen met het historisch materiaal en met de overleveringen, die hun ter beschikking stonden. Dit is verklaarbaar uit het feit, dat zij niet zozeer uit waren op ver slaggeving in de moderne zin des woords, maar dat de zingeving van de heilsfeiten centraal stond.³⁴

Johannes schrijft hierover: *'Jezus heeft nog wel vele andere tekenen voor de ogen zijner discipelen gedaan, die niet beschreven zijn in dit boek, maar deze zijn geschreven, opdat gij gelooft, dat Jezus is de Christus, de Zoon van God, en opdat gij, gelovende, het leven hebt in zijn naam.'* (Johannes 20:30,31).

De Evangelieën zijn een vorm van verkondiging en niet bedoeld als een wetenschappelijk betoog. De teksten hebben hun plaats te danken aan de liturgie, waarin ze waren opgenomen.³⁵ Het was blijkbaar niet de eerste prioriteit van de evangeliëschrijvers een sluitende chronologie te geven van alle gebeurtenissen. Ze wilden ook door de rangschikking van de verschillende elementen bepaalde verbanden leggen. Alleen betreffende het lijdensverhaal bestaat er een vrij grote overeenstemming, hoewel er een verschil is tussen de chronologie van de synoptici en Johannes, een onderwerp dat verderop in dit boek nader wordt toegelicht.³⁶ Wat de volgorde en de historische context van Jezus' leven en uitspraken betreft,

34. 'Alle verhalen omtrent Jezus zijn primair niet opgetekend op grond van een modern historische belangstelling, maar om getuigenis af te leggen van het geloof, dat Jezus 'de Christus', dat is: de Messias, is.' (Wolfgang Trilling; De historiciteit van Jezus; pagina 29).

35. 'Lezen is voorlezen. Het evangelie is op voorlezing gericht en komt van de voorlezing vandaan. Elke lectuur van een evangelie zal dus op de een of andere wijze aan de liturgie gerelateerd zijn. De eerste reden om bijbelse traditie te schrijven, was ten behoeve van de voorlezing. (...) In de eerste eeuw van onze jaartelling was de driejarige thorah cyclus een gegeven dat geen nadere toelichting behoeft.' (D. Monshouwer; Markus en drie jaar Thorah; pagina 15).

36. Zie appendix 1.

spreken de Evangelisten elkaar op veel punten tegen, wat de geloofwaardigheid van de feiten zelf niet hoeft aan te tasten.

Historisch onderzoek

Van de Evangelisten heeft Lucas³⁷ (*'de geliefde geneesheer'* Kolossenzen 4:14) zich het duidelijkst opgesteld als een onderzoeker van de historische waarheid omtrent het leven en werk van Jezus. Als arts was hij gewend eerst een duidelijke diagnose te stellen op grond van eigen waarneming en nauwkeurig onderzoek. Deze vaardigheid heeft hij benut bij het schrijven van zijn 'eerste boek' (Handelingen 1:1). Het is geschreven als een apologie ten behoeve van Paulus, die in Rome onder Romeinse censuur stond en berecht zou worden. Daarom was hij erop gebrand om de feiten boven tafel te halen, die het evangelie dat Paulus predikte zouden ondersteunen.

Hij vermeldt als inleiding tot zijn evangelie: *'Aangezien velen getracht hebben een verbaal op te stellen over de zaken, die onder ons hun beslag hebben gekregen, gelijk ons hebben overgeleverd degenen, die van het begin aan ooggetuigen en dienaren van het woord geweest zijn, ben ook ik tot het besluit gekomen, na alles van meet aan nauwkeurig te hebben nagegaan, dit in geregelde orde voor u te boek te stellen, hoogedele Teófilus, opdat gij de betrouwbaarheid zoudt erkennen der zaken, waarvan gij onderricht zijt.'* (Lucas 1:1-4)

Lucas noemt hier als onderwerp *'de zaken, die onder ons hun beslag hebben gekregen'*.³⁸ Dit geeft aan, dat Lucas uitgaat van een volledig aanvaarde geloofstraditie, waarvan hij de betrouwbaarheid opnieuw wil vaststellen door een nauwkeurig en gedetailleerd historisch onderzoek. Daarom mogen we wat Lucas betreft uitgaan van de geschiedkundige betrouwbaarheid der heilsfeiten.

37. Hij behoorde niet tot de kring van apostelen, maar was een bekeerde heiden, afkomstig uit Antiochië, die pas enige jaren na de kruisiging van Jezus tot geloof was gekomen. Hij was een medewerker van de apostel Paulus tijdens diens huisarrest in Rome in de jaren 61-63 (Filemon 24) en begeleidde hem tot aan zijn dood. Het Grieks was zijn moedertaal, zoals duidelijk blijkt uit zijn geschriften en hij had ook het Griekse Oude Testament, de Septuagint, bestudeerd. Nadat Paulus was overleden, werd hij een belangrijk geestelijk leider in en rondom Antiochië. Tussen de jaren 80 en 90 besloot hij de geschiedenis van Jezus en van de eerste gemeente te boek te stellen. Hij werd daarmee de eerste christelijke geschiedschrijver.

38. Zie grondtekst pagina 40.

Zijn benadering van het onderwerp en zijn werkwijze kunnen we hoogst modern noemen: Hij geeft een duidelijk motief voor zijn verhandeling: er is blijkbaar enige verwarring ontstaan door de veelheid van 'verhalen' die over Jezus de ronde deden en die blijkbaar geen van alle echt bevredigend waren in zijn ogen. Het gaat Lucas om de historische betrouwbaarheid van de overlevering en het daaraan ontleende onderwijs.

Hij spreekt van ooggetuigen, waarmee hij aangeeft aan nauwkeurig bronnenonderzoek te hebben gedaan, waarop hij zijn verhandeling heeft gebaseerd. Waarschijnlijk heeft hij de nog levende ooggetuigen geïnterviewd, onder wie Maria, de moeder van Jezus.

Hij gaat in het schrijven van dit Evangelie te werk volgens een bepaalde methodiek, waarbij de nauwkeurigheid voorop staat en ook het onderlinge verband tussen de verschillende verhalen duidelijk wordt aange-toond. We noemen hierbij de 'parallele verhaalvorm', die bij Lucas meteen in het oog springt.

Visies en feiten

Juist de diversiteit van visies op de geschiedenis kan een aanwijzing zijn voor de historische waarachtigheid van de feiten zelf. Er is iets gebeurd, dat op velen een diepe indruk heeft gemaakt en waarvan zij dan ook een persoonlijke getuigenis hebben nagelaten. Onenigheid over het 'hoe' betekent nog niet onwaarachtigheid betreffende 'het feit dat'.

Bijvoorbeeld de talloze getuigenissen over de concentratiekampen in de Tweede Wereldoorlog zijn niet eensluidend, maar werpen daarmee toch een des te helderder licht op welke gruwelen zich feitelijk hebben afgespeeld. In de documentaire 'Shoa' komt juist door de interviews met de overlevenden een des te duidelijker beeld naar voren van de verschrikkingen in de concentratiekampen, ondanks het gebrek aan passend beeldmateriaal. Toch zijn er schrijvers uit bepaalde rechtse kringen, die de holocaust ontkennen en de huidige geschiedschrijving veroordelen als falsificatie der feiten. Zij veronderstellen een onwaarschijnlijk goed gedocumenteerd en georganiseerd complot, dat aan deze geschiedvervalsing ten grondslag zou liggen.

Zo hebben sommige orthodoxe kringen zich ooit dapper verzet tegen de Copernicaanse gedachte, dat de aarde bolvormig is en zich rondom de zon beweegt, ondanks foto's die vanuit de ruimte van de aarde genomen zijn en hun ongelijk zichtbaar aantonen. Zij wensten daarentegen vast te

houden aan de Bijbelse beschrijving die ervan uitgaat, dat de aarde plat is met vier hoeken en bovendien het middelpunt van het universum.

Uit de tegenwoordige rechtspraak weten wij, dat ooggetuigen van dezelfde gebeurtenis elk hun eigen verhaal kunnen hebben, waarin ze elkaar soms in details tegenspreken, ook wanneer de feiten zelf boven elke twijfel verheven zijn.

Het staat de mens vrij zijn eigen waarheid te omhelzen, totdat de feiten hebben aangetoond, wat waarheid en leugen is. Eenmaal zullen de opstanding en verheerlijking van Jezus als een vaststaand feit aan ieder schepsel worden gepresenteerd. Tot die tijd blijft het een zaak van aan-neming of verwerping.

Imago

Er kan nog een belangrijk psychologisch argument worden aangevoerd: het is uitermate onwaarschijnlijk, dat de coryfeeën van de jonge Kerk een zo slecht imago van zichzelf zouden laten verspreiden, als het geval is in de Evangeliën, als daar niet een zeer goede reden voor zou bestaan. Iemand als Petrus, die een zo prominente plaats innam in de gemeente, zou zich zeker hebben verzet tegen de nietsontziende wijze, waarop zijn lafheid en verloochening van de Meester zijn geboekstaafd...

In het algemeen komen de discipelen er ongenadig vanaf: zij blijken stuntelaars, die zelfs tot het laatste moment niet in de gaten hadden, waar het Jezus precies om te doen was. Ze strijden om de eerste rang, ze zijn eerzuchtig en wraakzuchtig, en blijken Jezus' woorden in veel gevallen niet te begrijpen of verkeerd op te vatten. Ze bleken – hun joodse trots ten spijt – weinig of geen kennis te bezitten van de Geschriften, die zo duidelijk over de komende Messias spraken en moesten telkens als kinderen door hun Meester bij de hand worden genomen.

Ondanks de wonderen die Jezus voor hun ogen deed, bleken de discipelen als het er op aan kwam weinig geloof te hebben. Hij riep eens in wanhoop uit: *'O, ongelovig en verkeerd geslacht, hoelang zal Ik nog bij u zijn? Hoelang zal Ik u nog verdragen?'* (Matteüs 17:17). Op dit punt werden zij vaak beschaamd door mensen, op wie zij normaal verachtelijk neerkeken: een Romeinse hoofdman, een heidense vrouw, de kinderen. En niet te vergeten de vrouwen in hun eigen omgeving: Maria, die aan de voeten van Jezus zat en Hem de hoogste eer bewees door Hem te zalven met kostbare nardusmirre. Tenslotte waren het vrouwen, die aan het graf

de eerste getuigen waren van Jezus' opstanding en aanvankelijk niet door de discipelen werden geloofd: *'En deze woorden schenen hun zotteklap en zij geloofden haar niet.'* (Lucas 24:11).

Als de Evangelieën waren opgeschreven ter verheerlijking van hun eigen religieuze fantasie, hadden de apostelen zichzelf waarschijnlijk op een meer eervolle wijze gepresenteerd. Daar waren zij ijdel genoeg voor! Zij hadden hun zwakheden zeker gemaskeerd of milder voorgesteld, dan nu het geval is. Dat zij dat niet hebben gedaan, is een sterke aanwijzing, dat hier sprake moet zijn van waarachtige geschiedschrijving. Er worden feiten beschreven, waarover blijkbaar geen discussie bestond. De waarheid moest gezegd worden, ook wanneer zij ontluisterend was voor de hoofdpersonen.

Eenheid in verscheidenheid

Het pleit ook voor de geloofwaardigheid van het Evangelie, dat wij hier niet te maken hebben met één schrijver, zelfs niet met een bepaalde school van schrijvers, zoals de Essenen, maar met vier onafhankelijke Evangelisten en een aantal apostolische brieveschrijvers. Los van elkaar getuigen zij over dezelfde feiten en dezelfde waarheid. Bij alle verscheidenheid van visies en ervaringen is er een duidelijke eenheid aan te wijzen in de boodschap, een rode draad die door de hele Bijbel loopt. Er is dus ondanks alle historische en chronologische inconsequenties een hechte innerlijke samenhang in de Nieuwtestamentische verhalen en getuigenissen aan te wijzen: Jezus is de Zoon van God, de Verlosser en Messias, de Vervuller van Wet en Profetie, die uit de hemel is neergedaald, mens is geworden, is gestorven, opgestaan en verheerlijkt en die als Koning zal terugkeren aan het eind der tijden.

Uniek verhaal

Het Evangelie is dus zeker geen gepolijst en slim bedacht verhaal. Daarvoor is het te hoekig en te controversieel. Het kan ook beslist niet beschouwd worden als een product van joodse wensdromen en hellenistische fantasieën, want in alles blijkt, dat de leer van Jezus zich juist tegen dergelijke menselijke verlangens en bedoelingen keert. Hij doorbreekt vaak zonder scrupules op pijnlijke wijze het klassiek-joodse verwachtingspatroon van zijn omgeving. Bovendien bevat het Evangelie zoveel elementen, die volstrekt uniek zijn, zowel op het gebied van ethiek en moraal,

als van maatschappijvisie en toekomstverwachting, dat het een bijna bovenmenselijke inspanning vergt er een ander verhaal van te maken.

Het 'corpus' van de grondtekst is door de geleerden inmiddels vakkundig uitgebeend en zo grondig van zijn inhoud ontdaan, dat er slechts een dun velletje over is gebleven. De magere figuur die ons zo wordt gepresenteerd is nog maar een schaduw van de invloedrijke persoonlijkheid, die in de Evangeliën ten tonele wordt gevoerd. Jezus, ontdaan van zijn Goddelijke eigenschappen, verschrompelt zo tot een simpele joodse rabbi, die zich danig heeft vertild aan zijn eigen idealisme. Dit is niet bepaald het beeld, dat met de feiten zoals gepresenteerd door de ooggetuigen overeenstemt.

Petrus schreef hierover in zijn tweede brief: *'Want wij zijn geen vernuftig gevonden verdichters nagevolgd, toen wij u de kracht en de komst van onze Here Jezus Christus hebben verkondigd, maar wij zijn ooggetuigen geweest van zijn majesteit.'* (2 Petrus 1:16).

Het vleesgeworden Woord

Het Goddelijk Woord volgt als een heldere beek het grillig patroon van het landschap, waarin het ontspringt. Juist de onverwachte wendingen die het water neemt bewijzen, dat het levend is. Het zoekt als vanzelf de laagste punten op van het menselijke bestaan. En doordringt met zijn invloed langzaam maar zeker de menselijke natuur, totdat zij van Godsbewustzijn is doorweekt.

Het Woord van God komt tot ons door de harten en de monden van mensen en wordt erdoor gevormd en beïnvloed. Het lijkt een omweg, omdat de Goddelijke openbaring eerst via de menselijke ervaring wordt gefilterd en gekleurd. Niettemin is het een betrouwbaar woord, dat vlees is geworden en zich vervolgens door de prediking als een zaad verspreidt over de akker van de wereld.

Juist de vleeswording van het Woord Gods in gewone mensen pleit voor de waarachtigheid ervan. Blijkbaar vormt God niet op mechanische wijze een uniform leger,³⁹ maar creëert op organische wijze een bonte verscheidenheid van gelovigen uit allerlei lagen van de bevolking en van alle stammen, talen en natiën, uit wie zijn Geest opblinkt in telkens nieuwe en verrassende kleuren en vormen.

39. Voor de goede orde: dit is niet bedoeld ten nadele van het 'Leger des Heils'. Het gaat hier om uniformiteit tegenover individualiteit als algemeen verschijnsel.

Het ware levende geloof berust op een samenspraak tussen verstand, hart en ervaring. Wanneer heilsfeiten, bewustzijn en gevoel samenkomen, openbaart God Zich op onweerlegbare wijze. De enige manier om de eenheid in de verscheidenheid te ontdekken is de Bijbel te lezen zoals hij is ontstaan: onder inspiratie van de Heilige Geest. Van deze Geest heeft Jezus gezegd, dat de wereld Hem niet kan ontvangen (Johannes 14:17). Zonder de innerlijke leiding en verlichting van de Geest blijft de Bijbel een gesloten boek vol raadsels, vragen en tegenspraak.

Hoewel de Geest een wonderbaarlijke gave van God is aan de mensen, is er eigenlijk niets geheimzinnigs aan. Hij is bij de mens eenvoudig herkenbaar in de hartelijke erkenning van Jezus als de Zoon van God. Deze erkenning gaat dus aan het inzicht vooraf. Pas wanneer Hij die positie heeft gekregen, die Hem toekomt, vallen alle onderdelen op hun plaats en wordt het beeld van God zichtbaar in zijn Woord.

Metanoia

Het persoonlijk geloof vormt de structuur, waarbinnen de waarheden van het Woord tot hun recht komen. Zonde, rechtvaardiging, heiliging, geloof, overgave, gehoorzaamheid, kennis, inzicht, wijsheid, reinheid, kracht, genezing, herstel, rechtvaardigheid, al deze zaken krijgen pas hun ware betekenis binnen het raamwerk van de 'metanoia', de 'verandering van gezindheid'.⁴⁰ Zonder dit geloof worden deze waarheden verstrooid terwille van de zintuigelijke kennis der wetenschap, die de voorkeur geeft aan het meetbare en tastbare boven het onzienlijke en geestelijke.

In de materiële wereld bestaan geen absolute ethische waarden, maar is alles relatief en onderworpen aan de grilligheid der omstandigheden. Onze zintuigelijke waarneming wordt in hoge mate bepaald door de wet van oorzaak en gevolg. Zo bezien hebben wij geen bovennatuurlijke verklaring nodig om de wereld om ons heen te begrijpen en in zekere mate beheersbaar te maken. Sinds wij weten dat de bliksem slechts een elektrische ontlading is, heeft God opgehouden tot ons te spreken in de donder. Door de ontwikkeling der natuurwetenschappen hebben wij geleerd afstand te nemen van het mythische wereldbeeld, dat Jezus blijkt te hanteren, als Hij de valwinden bestraft, die de omgeving van het Meer van Galilea regelmatig teisterden.⁴¹ Deze stormwind is eenvoudig te verklaren

40. Zie grondtekst pagina 40.

41. Matteüs 8:26 e.a.

vanuit de geografische ligging van dit meer, maar Hij zag er blijkbaar een vorm van demonie in. Het effect van zijn bestraffing was daarom des te opmerkelijker: de storm ging prompt liggen als een hond die naar zijn mand werd teruggestuurd.

Hogere werkelijkheid

De enige verklaring die wij hier kunnen geven zou kunnen zijn, dat Jezus in zijn persoon de dunne scheidslijn tussen materie en geest doorbreekt en ons zo nu en dan een blik gunt in een andere werkelijkheid, waar dan ook andere wetten heersen, die sterker zijn, dan wat wij 'natuurwetten' hebben genoemd. Wij vergeten vaak, dat de wetten die wij de natuur toekennen zijn gebaseerd op herhaalde waarneming van dezelfde oorzaken en gevolgen, maar die voor God geen automatismen hoeven te zijn. Daarom schept het geloof in deze God een andere werkelijkheid, die hogere is dan de omstandigheden waarin wij leven.

Het is duidelijk, dat een technologische samenleving en een empirische wetenschap geen raad weten met de onzienlijke wereld van de geest en dus ook niet met de waarheden, die daaraan ontleend zijn. Begrippen als 'goed' en 'slecht' moeten zo voortdurend worden herijkt, omdat het collectief geweten van de westerse wereld steeds meer gaat slobberen en daardoor steeds meer ruimte en begrip eist voor zaken, die in de Bijbel als zonde worden aangemerkt. De wetenschap kan daarom met het begrip 'zonde' niets beginnen, omdat het een term is, die alleen in relatie tot een levende God betekenis krijgt en Gods bestaan als persoonlijk Wezen vóóronderstelt. In een Godloos universum wordt 'zonde' vervangen door 'fout', 'schuld' door 'geweten', 'gerechtigheid' door 'oprechtheid' en 'waarheid' door 'meetbaarheid'. 'Wijsheid' is dan een kwestie van 'persoonlijke visie' en 'geloof' is een 'eigen mening'. Het gaat in principe om de vraag, of er een absolute waarheid bestaat, of dat waarheid slechts een kwestie is van terminologie. De Bijbelse opvatting van waarheid is niet een formule, maar een Persoon. Jezus zegt: *'Ik ben de weg en de waarheid en het leven.'* (Johannes 14:6).

Grondtekst

In het Grieks staat er ‘toon peplèroforèmenoon’, wat letterlijk betekent: ‘van de vervulde zaken’ (Latijn ‘completae rerum’), ofwel datgene, dat onder ons tot vervulling is gekomen. Het werkwoord ‘plèroforeo’ betekent ‘vervullen’ en in de passieve vorm ‘volbracht worden’ of ‘geheel overtuigd worden’. Dat de NBG vertaling hier een te neutrale benadering heeft van de grondtekst mag blijken uit andere vertalingen. De ‘Statenvertaling’ schrijft over *‘de dingen, die onder ons volkomen zekerheid hebben’*. De ‘Nieuwe Wereld Vertaling’ is dan ook dicht bij de bedoeling van de schrijver, als zij dit vertaalt met *‘de feiten die onder ons volledig geloofwaardig worden geacht’*.

‘Metanoia’ is afgeleid van ‘metanoëin’: ‘tot andere gedachten, tot inkeer komen’; vandaar ook ‘berouw hebben, zich bekeren’. Het Hebreeuwse ‘teshuwa’ (van ‘shuf’: ‘terugkeren’) wordt ook als ‘bekering’ vertaald. Volgens Jesaja 55:7 *‘De goddeloze verlate zijn weg en de ongerechte man zijn gedachten en hij bekere zich tot de Here, dan zal Hij Zich over hem ontfermen – en tot onze God, want Hij vergeeft veelvuldig.’*

2. Samenvatting van Jezus' leven

*'Het Woord is vlees geworden
en het heeft onder ons gewoond.'* (Johannes 1:14)

Inleiding

Het leven van Jezus volgt vanaf het begin een scenario, dat volgens de evangelisten en apostelen nauwkeurig door de hemelse Vader was voorgescreven. Zijn verwekking door de Heilige Geest, geboorte te Bethlehem, leven, werken, dood, opstanding, hemelvaart en verheerlijking zijn van tevoren bepaald en aangekondigd in de Thora. Daarom verwees Hij ook altijd naar de Schriften die vervuld moesten worden. De komst van de Verlosser werd door God al in het paradijs voorzegd, toen Hij beloofde, dat het zaad van de vrouw de kop van de slang zou vermorzelen. En ook Mozes vermeldde, dat God een Profeet zou verwekken uit het volk Israël.

De komst van Jezus vond plaats in de volheid der tijden.⁴² De mensheid had een bepaalde ontwikkeling doorgemaakt en was rijp voor een nieuwe fase. Het was de taak van Jezus het oude af te sluiten en het nieuwe te grondvesten. Met Hem is een nieuwe godsdienst gesticht, die Hij het Koninkrijk Gods of het Koninkrijk der hemelen noemde. Hij wordt zelf daarin centraal gesteld als Koning en Hogepriester. Het is geen politiek stelsel, geen aards koninkrijk, maar een geestelijke wedergeboorte van de mens, waardoor Gods wil de harten gaat regeren en de ware naastenliefde gestalte krijgt.

In deze samenvatting van het leven van Jezus gaat het er allereerst om de grote lijnen te beschrijven, waarlangs de verschillende zaken zich ontwikkelen. Behalve van een levensbeschrijving is er ook sprake van een groeiproces, namelijk de overgang van het Oude Verbond onder Mozes naar het Nieuwe Verbond in Christus.

Deze 'meta-historische' dimensie is de eigenlijke schering, die de basis vormt voor de inslag van de feiten, zodat er een bijzonder patroon ontstaat. Met de natuurlijke gegevens over zijn leven wordt een bovenna-tuurlijk portret geweven. Het gaat dus om meer dan een biografie, het is een 'Pneumagrafie' geworden, de geschiedenis van de Geest, die vlees wordt en in Jezus gestalte krijgt.

42. Galaten 4:4; Efeziërs 1:10.

Israëls situatie

Politiek

Toen Jezus werd geboren, bevond Israël zich zowel politiek als geestelijk in een deplorabele staat. De Heer verzucht bij monde van de profeet Jesaja: *'Ik heb kinderen grootgebracht en opgevoed, maar zij zijn van Mij afvallig geworden. Een rund kent zijn eigenaar en een ezel de krib van zijn meester, maar Israël heeft geen begrip, mijn volk geen inzicht. (...) En de dochter van Sion is achtergebleven als een hut in een wijngaard, als een nachthut in een komkommerveld, als een belegerde stad. Indien de Here der heerscharen ons niet enige weinige ontkomenen had overgelaten, waren wij als Sodom geworden, aan Gomorra gelijk.'* (Jesaja 1:2,3,8,9)

Het land dat ooit onder koning Salomo een vrij en welarend koninkrijk was, was nu bezet gebied geworden zowel in wereldlijk als in godsdienstig opzicht. Koning Herodes de Grote, een Edomiet, een afstammeling van Ezau, heerste over het gehele rijk, onder auspiciën van de Romeinse keizer. Hij was een wreed en spilziek man, die op latere leeftijd steeds meer de paranoïde trekken ging vertonen van een tiran, een eigenschap, die hij met andere tirannen gemeen had. Hij vermoordde zelfs zijn eigen familieleden.

Na de dood van koning Herodes de Grote werd zijn rijk in drieën gesplitst en onder zijn zonen verdeeld. Het gebied van Judea werd toegewezen aan zijn oudste zoon Archelaüs, die al in het jaar 6 werd vervangen door een 'procurator', waardoor Jeruzalem direct onder Romeins toezicht werd geplaatst. Pontius Pilatus was zo'n procurator. Het gebied van Galilea in het noorden en het Overjordaanse Perea vielen onder het gezag van Herodes Antipas, de tweede zoon van Herodes de Grote. In Galilea groeide Jezus op tot volwassenheid. Philippus kreeg de overige noordelijke gebieden.

Priesterschap

De priesterschap te Jeruzalem was vervreemd van haar heilige oorsprong. Men had het op een akkoordje gegooid met de machthebbers. Het hogepriesterschap was voor geld te koop. Ezechiël beschrijft deze situatie als volgt: *'Zijn priesters doen mijn wet geweld aan en ontwijden mijn heilige dingen; tussen beilig en onbeilig maken zij geen onderscheid, het*

verschil tussen onrein en rein onderwijzen zij niet, en voor mijn sabbaten sluiten zij hun ogen; zo word Ik te midden van hen ontheiligd. De oversten zijn er als roofgierige wolven, die bloed vergieten en mensen in het verderf storten om zichzelf te bevoordelen. En zijn profeten bepleisteren voor hen met kalk; zij schouwen bedrieglijke dingen en voorspellen leugen; zij zeggen: Zo zegt de Here Here – terwijl de Here niet gesproken heeft.’ (Ezechiël 22:26-28).

De priesters waren meer geïnteresseerd in maatschappelijke posities en geldelijk winstbejag, dan in de gerechtigheid Gods, hoewel men voortdurend met de Thora bezig was. Ze misbruikten hun machtspositie om zichzelf te verrijken.

Jesaja profeteerde hierover: *‘Uw vorsten zijn opstandelingen en metgezellen der dieven; ieder van hen is belust op geschenken en jaagt beloningen na; aan de wees doen zij geen recht en de rechtszaak der weduwe vindt bij hen geen gehoor.’ (Jesaja 1:23).*

‘De tirannen van mijn volk zijn kinderen, en vrouwen overheersen het. Mijn volk, uw leiders zijn verleiders en zij maken de weg die u tot pad moest zijn, tot een doolweg. De Here maakt Zich gereed om zijn rechtsgeding te voeren en Hij staat klaar om volken te richten. De Here zal in het gericht gaan met de oudsten en de vorsten van zijn volk; gij toch, gij hebt de wijngaard verwoest; wat de ellendige ontroofd is, is in uw huizen. Wat bezielt u, dat gij mijn volk vertrapt en ellendigen mishandelt? luidt het woord van de Here, de Here der heerscharen’ (Jesaja 3:12).

‘Welnu, de wijngaard van de Here der heerscharen is het huis Israëls, en de mannen van Juda zijn de planten waarin Hij vreugde heeft; Hij verwachtte goed bestuur, maar zie, het was bloedbestuur; rechtsbe-trachting, maar zie, het was rechtsverkrachting.’ (Jesaja 5:7).

‘Want van klein tot groot zijn zij er allen op uit zich te bevoordelen; allen, van profeet tot priester, plegen zij bedrog. Zij trachten de breuk van mijn volk op het lichtst te genezen door te zeggen: Vrede, vrede, terwijl er geen vrede is.’ (Jeremia 6:13,14).

Leraars der wet

De leraars van Israël hadden de wet van Mozes vervangen door hun overleveringen, die voornamelijk betrekking hadden op de rituele reinheid, de sabbat en de tienden. Zij vulden hun tijd met academische discussies

over de toepassing van de wet in het dagelijks leven, in plaats van bezig te zijn met het welzijn van het volk. Zo kon men eindeloos debatteren over de vraag of een ei, dat op de sabbat was gelegd, ook geconsumeerd mocht worden, omdat de kip er immers voor had moeten werken.

Intussen werd de kern van de zaak, de naastenliefde, minachtend terzijde gelegd.

Over dezen profeteerde Jesaja: *'Wee hun die heilloze verordeningen uitvaardigen, en de schrijvers, die lasten voorschrijven, om de geringen van het recht weg te dringen en aan de ellendigen mijns volks het recht te ontroven, zodat de weduwen hun buit worden en zij de wezen uitplunderen.'* (Jesaja 10:1,2).

'Want het is wet op wet, wet op wet, eis op eis, eis op eis, hier wat, daar wat.' (Jesaja 28:10).

Het volk

En het volk zelf was verscheurd door politieke en godsdienstige twisten. De mensen waren opgejaagd als schapen zonder herder. De Godsdienst was steeds meer een lippendienst geworden:

'Omdat dit volk Mij slechts met woorden nadert en met zijn lippen eert, terwijl het zijn hart verre van Mij houdt, en hun ontzag voor Mij een aangeleerd gebod van mensen is.' (Jesaja 29:13).

'Wel zoeken zij Mij dag aan dag en hebben zij een welgevallen aan de kennis mijner wegen, als een volk dat gerechtigheid doet en het recht van zijn God niet veronachtzaamt. Zij vragen Mij rechtvaardige verordeningen, zij hebben er een welgevallen aan tot God te naderen.' (Jesaja 58:2).

Er waren veel zieken en invaliden, die door hun handicap uit de maatschappij werden verbannen. De wet schreef immers voor, dat mensen met een lichamelijk gebrek niet in de heilige samenkomst mochten komen. Ook raakten velen door demonen bezeten.

'Het gehele hoofd is ziek, het gehele hart vol krankheid; van de voetzool af tot de schedel is er niets gaaf; wonden, striemen en verse kwetsuren, die niet uitgedrukt zijn noch verbonden noch met olie verzacht.' (Jesaja 1:6).

Het verschil tussen arm en rijk was groot en werd ook zorgvuldig in stand gehouden door de leiders van het volk.

'Ontzettend en afschuwelijk is wat er voorvalt in het land; de profeten profeteren vals en de priesters verschaffen zich gewin nevens hen, en mijn volk heeft het gaarne zo.' (Jeremia 5:30,31)

Hun hebzucht was zo overheersend, dat de zorg voor de ouderen, de weduwen en wezen, werd verwaarloosd terwille van de ondersteuning van de tempel, die door koning Herodes tegen grote kosten werd herbouwd. Het was volgens hen godsdienstiger aan de tempel te offeren, dan zorg te dragen voor de zwakkeren in de samenleving.

Erfdeel

De oorspronkelijke verhoudingen tussen de twaalf stammen waren totaal verstoord. Het volk was tweemaal in ballingschap gegaan, eerst onder het Assyrische Rijk (het 10-stammen rijk), daarna onder de Babyloniërs (het 2-stammen rijk). Weinigen woonden nog op hun erfdeel, het stuk land, dat hun onder Jozua was toegewezen. Ook het jubeljaar werd niet meer gevierd, waardoor de chaos niet meer kon worden hersteld.

'De Here had er behagen in ter wille van zijn gerechtigheid een grote, heerlijke onderwijzing te geven. Maar dit is een volk, beroofd en uitgeplunderd; men heeft hen allen in kerkerholen geboeid, in gevangnissen zijn zij weggeborgen; zij werden ten roof en er was geen redder.' (Jesaja 42:21,22)

Er was dan ook een ingrijpende gebeurtenis nodig, om de oorspronkelijke configuratie gedeeltelijk weer te voorschijn te brengen. Er vond een volkstelling plaats, die op bevel van keizer Augustus werd gehouden onder verantwoordelijkheid van Quirinius, de legaat van Syrië, waartoe iedere Israëliet naar zijn erfdeel moest terugkeren om zich te laten registreren. Door deze ingreep waren de posities van de oorspronkelijke stammen even weer zichtbaar geworden.

Dit is een goed voorbeeld van hoe God de aardse verhoudingen en motieven gebruikt om tot zijn doel te komen. Het was de keizer te doen om de juiste belastingheffing te kunnen doorvoeren. Gods doel was om de profetie te kunnen vervullen, dat de Verlosser in Bethlehem geboren zou worden.

Jezus' jeugd

Leerling des Heren

De periode tussen Jezus' geboorte en doop in de Jordaan bestrijkt zo'n dertig jaar. Hij heeft Zich dus in alle rust op zijn grote taak voorbereid. Hoewel Hij als kind iets bijzonders gehad moet hebben, dat de mensen moet zijn opgevallen, bracht Hij zijn jongelingsjaren in betrekkelijke anonimiteit door. Hij was dus geen wonderkind in dit opzicht, maar waarschijnlijk meer een 'buitenbeentje', omdat hij al vanaf zijn prille jeugd intensief bezig was met de 'dingen zijns Vaders', de bestudering van de Thora.

Jesaja zegt van Hem: *'De Here Here heeft mij als een leerling leren spreken om met het woord de moede te kunnen ondersteunen. Hij wekt elke morgen, Hij wekt mij het oor, opdat ik bore zoals leerlingen doen.'* (Jesaja 50:4).

Hij heeft Zich bij geen enkele rabbijnse school aangesloten, noch heeft Hij deel uitgemaakt van religieuze communes zoals de Essenen (Qumran), maar was een autodidact. In dit opzicht moet Hij een eenzelvige indruk hebben gemaakt, iemand die graag de eenzaamheid opzocht en de stilte liefhad en Zich verder onopvallend gedroeg en wellicht als timmerman de kost verdiende.

Zijn jeugd moet voor Jezus niet zonder beproevingen zijn geweest. Het was voor de gevoelige en teerhartige jongeman wellicht een kwelling zijn volksgenoten in zo'n diepe nood aan te treffen en desondanks te moeten wachten op het moment, dat de Vader Hem aan zijn volk wilde openbaren. Hij heeft waarschijnlijk veel moeite moeten doen om de impuls te weerstaan zijn volk op eigen initiatief te hulp te komen. In dit licht moeten wij dan ook de verzoeking zien, die Hij weerstond in de woestijn om voor het oog van het volk van het dak van de tempel te springen. Hij heeft desondanks gekozen voor de weg van de vernedering en dienstbaarheid.

Typen en schaduwen

In allerlei typen en schaduwen kunnen we de persoon en het werk van de komende Messias uitgebeeld zien. Met name het verhaal van de uittocht van Israël uit het land Egypte, de doortocht door de woestijn en de intocht in het beloofde land zijn een uitbeelding van de verlossing, die in Jezus gestalte zou krijgen. In het bijzonder de voorschriften voor het Pascha, de

rituele offers in de Tabernakel en de besnijdenis wijzen vooruit naar het ware offer, dat op Golgotha gebracht zou worden.

Iets van zijn karakter vinden we terug in de geschiedenis van Jozef die immers boven zijn broeders door zijn vader Jakob bemind werd en die dan ook om die reden werd gehaat en verstoten. Ook Jezus groeide op in een gezin met meerdere kinderen. Zijn halfbroers dreven vaak de spot met Hem. Pas later, nadat Jezus verheerlijkt was, gingen ook zij in Hem geloven. Immers Jozef ontfermde zich ook over zijn broeders, nadat hij tot onderkoning van Egypte was benoemd.

Ook David is een goed voorbeeld. David nam in het gezin van zijn vader Isaï een aparte plaats in, wellicht omdat hij een bastaard was, verwekt bij een andere vrouw. Ook Jezus was in zekere zin een 'onecht kind', omdat Hij niet verwekt was door Jozef, maar door de Heilige Geest. David werd niet voor vol aangezien en werd daarom belast met minder eervol werk, zoals het hoeden van de kudde. Later werd juist hij door God uitverkoren om koning over Israël te zijn. Hij bleek een man naar Gods hart.

Het Oude en Nieuwe Verbond

Vervulling

Jezus zelf beriep Zich regelmatig op de wil van zijn Vader, die Hem leidde van stap tot stap en die Hem de woorden gaf om aan het volk te verkondigen. Hij getuigde, dat Hij niets deed of Hij moet het de Vader zien doen. Hij noemde het doen van deze wil zijn 'spijs' en vereenzelvigde Zich zo totaal met de woorden van de Thora, dat Hij het 'Woord Gods' genoemd wordt. Hij zei dan ook, dat van de wet geen jota of tittel verloren zal gaan. Tegelijk verhief Hij deze wet naar een hoger plan, niet door haar op te heffen, maar door haar te vervullen. Dat houdt in, dat de vorm van de wet verandert, maar dat de inhoud dezelfde is gebleven. De uiterlijke eredienst met haar rituele handelingen is vervangen door een innerlijke vernieuwing, die door Paulus de 'besnijdenis van Christus' wordt genoemd.⁴³

Volgelingen

Al vanaf het begin vormde zich rondom Jezus een groep aanhangers en volgelingen. Zij zagen in Hem een bijzondere rabbi. De Jezusbeweging overtrof weldra de groep van Johannes de Doper, die daar volledig mee instemde. Hij wist, dat hij slechts een voorloper, een aankondiger was van het Rijk, dat in Jezus gestalte zou krijgen. Uit de schare volgelingen koos Jezus Zich twaalf apostelen, naar het getal van de stammen Israëls. Toen zijn werk in Galilea klaar was en Hij Zich op weg begaf naar Jeruzalem, zond Hij nog eens zeventig discipelen uit om de dorpen en steden van Israël rond te gaan en het evangelie te verkondigen met wonderen en tekenen.

Johannes de Doper

De dood van Johannes de Doper markeerde de overgang van het Oude naar het Nieuwe Verbond. Hij was de laatste en de grootste in de rij der profeten en sloot met zijn bediening de periode van de wet af. Hij had dezelfde functie als de profeet Elia, om het volk te bekeren tot gehoorzaamheid en de weg te bereiden voor de Gezalfde Leraar, die komen zou.

43. Kolossenzen 2:11.

Belijdenis van Petrus

De belijdenis van Petrus vormt een belangrijk keerpunt in de heilsgeschiedenis. Zijn erkenning van de goddelijke identiteit van Jezus gaf aan, dat het zaad van het Koninkrijk begon uit te spruiten in het menselijk hart. Het was de verwekking van de gemeente als Bruid van het Lam en het begin van de nieuwe schepping, die onder gezag van Jezus tot stand zou komen.

Verheerlijking op de berg

De verheerlijking op de berg voltooide het proces van verandering van wet. De gestalten van Mozes en Elia die met Jezus spraken, gingen op in Hem en droegen op deze wijze als het ware hun gezag aan de Zoon van God over. Dit is een goed beeld voor wat Jezus de vervulling der wet noemde. De wet en de profeten werden niet terzijde gesteld, maar verheerlijkt en opgeheven naar een hoger plan.

De tempelreiniging (zie ook hoofdstuk 13)

De vervloeking van de vijgenboom, in combinatie met de reiniging van de tempel, betekende het definitieve einde van het Oude Verbond. Het werd voor verouderd verklaard en zou ten slotte met de verwoesting van Jeruzalem van de aardbodem verdwijnen. De hemelse tempel en het nieuwe Jeruzalem hadden de plaats ingenomen van de tempel van Salomo en de oude stad van David. Het Rijk Gods is een geestelijk Koninkrijk, waarbij God zijn wet schrijft in het hart van de mens, zodat de gehoorzaamheid aan Gods Woord nu niet meer van buiten opgelegd zou worden, maar van binnen uit komt, doordat de wet van de liefde vervuld zou worden door de Heilige Geest.

Jezus' taak

De taak van Jezus was tweeledig. Zijn opdracht was op aarde de verkondiging van het Koninkrijk Gods met wonderen en tekenen en in de geestelijke wereld de verlossing van de mens door voor de zonde der wereld te lijden en te sterven. Op deze wijze is het te begrijpen, dat wat op het oog een nederlaag leek, geestelijk gezien een eclatante overwinning was. Hij was er niet op uit een aards koninkrijk te stichten, maar zijn opdracht was de wil van de hemelse Vader te volbrengen door de gevallen mens weer op te richten en zo de gehoorzaamheid aan het Woord Gods centraal te stellen in het universum.

Jezus beschreef zijn werk als de vervulling van een tekst uit Jesaja: *'Blinden worden ziende, lammen wandelen, melaatsen worden gereinigd en doven boren, doden worden opgewekt, armen ontvangen het evangelie; en zalig is wie aan Mij geen aanstoot neemt.'* (Lucas 7:22,23). Hij ontketende dus een enorme geestelijke opwekking onder zijn volk, waardoor Hij bijzonder populair werd. Velen zagen in Hem een profeet, en een man Gods, maar betrekkelijk weinigen erkenden Hem ook daadwerkelijk als de Zoon van God, de Gezalfdde, die komen zou.

Jezus' dood

Er was in Jezus' tijd een politiek explosieve sfeer ontstaan in Israël. Er waren regelmatig onlusten en opstanden tegen het Romeinse gezag, waardoor er soms bloedig moest worden ingegrepen.⁴⁴ In dit licht is het dan ook begrijpelijk, dat de minste verdachtmaking kon leiden tot de doodstraf, zoals wij zien in het geval van Jezus. Hoewel Hij nooit blijkt had gegeven van politieke aspiraties, vormde zijn aanhang onder het volk een te groot potentieel voor een opstand dan dat zij genegeerd kon worden. Er moest preventief worden ingegrepen en hoe kon een beweging beter worden gestopt dan door haar leider te executeren? Het is duidelijk, dat de joodse leiders een voorwendsel hebben gezocht om Jezus uit de weg te kunnen ruimen, maar, bij gebrek aan een goede aanklacht, hun wil toen maar met geweld en chantage bij Pilatus hebben doorgedrukt.

In dit opzicht zijn de woorden van Daniël veelbetekend: *'En na de twee en zestig weken zal een gezalfdde worden uitgeroeid, terwijl er niets tegen hem is; en het volk van een vorst die komen zal, zal de stad en het heiligdom te gronde richten.'* (Daniël 9:26).

Transacties

Er waren drie transacties die de wereldse leiders sloten om Jezus te doden. De eerste was nodig om Hem te pakken te krijgen: de dertig zilverlingen die aan Judas werden uitbetaald. De prijs van een slaaf! Zoals

44. 'Na de eerste joodse Oorlog werd Palestina tot een provincie, die rechtstreeks door de Romeinse keizers bestuurd werd. Maar voor het zover was, werd de periode van Herodes tot de verwoesting van Jeruzalem door Titus gekenmerkt door een grote sociale onrust en veel opstandjes van Zeloten en Sikariërs, twee groepen, die onder verschillende leiders in deze tijd ontstonden.' (Gerbern S. Oegema; 'De Messiaanse verwachtingen ten tijde van Jezus'; pagina 33).

bij Zacharia te lezen is: *'Toen wogen zij mijn loon af: dertig zilverstukken. Maar de Here zeide tot mij: Werp dat de pottenbakker toe; een heerlijke prijs waarop Ik hunnerzijds geschat ben!'* (Zacharia 11:12,13).

De tweede transactie vond plaats om hem veroordeeld te krijgen: de ruil tegen de moordenaar Barabbas.

De derde transactie was bedoeld om zijn nagedachtenis in diskrediet te brengen: de steekpenningen die betaald werden aan de wacht rondom het graf, om het gerucht te verspreiden, dat het lichaam van Jezus door zijn discipelen was gestolen. Deze transacties vormen de bezegeling van het oordeel en de daarop volgende vloek over het volk Israël onder de wet.

Men had zich daarbij bewust onder het gezag van de keizer geschaard en aanvaardde de verantwoordelijkheid voor het vergoten bloed van Jezus. De leiders van het volk hadden de Koning van Israël verworpen en gedood. Dit kwam neer op verbondsbreuk, die de speciale relatie tussen God en Israël fundamenteel verstoorde.

Daarentegen sloot God ook een transactie: Hij gaf het leven van zijn Zoon als ruil voor ons leven. Jezus bezegelde de oprichting van het Rijk Gods door zijn bloed te storten als plaatsvervanger van de gehele mensheid. God richtte een nieuw Koninkrijk op, dat universeel zou zijn, op grond van een Nieuw Verbond dat door het bloed van Jezus is ingewijd. Dit was nodig om een blijvende rechtsgrond te creëren voor de vergeving van de zonden en de verzoening van de schuld. Dit bloedoffer was niet in de eerste plaats een lichamelijke aangelegenheid, maar een geestelijk offer: het bloed van Jezus is het eeuwig symbool geworden voor de volmaakte gehoorzaamheid tot in de dood, waardoor ook een eeuwig heil en herstel mogelijk is geworden.

Jeremia profeteert over de relatie tussen Jezus en zijn volk: *'Zijn vorst zal uit hem voortkomen, zijn heerser uit zijn midden opstaan, en hem zal Ik doen naderen, dat hij tot Mij genake; want wie zou zijn hart ten borgtocht kunnen geven om tot Mij te genaken? luidt het woord des Heren. Dan zult gij Mij tot een volk zijn en zal Ik u tot een God zijn.'* (Jeremia 30:21,22)

Verzoening

In het bloed van het Lam is de vereniging tussen God en mens voltooid en volmaakt geworden. Daarom wordt al het geestelijk leven via dit bloed aan de mens doorgegeven. Het is de transformator, die Gods eeuwige kracht omzet in een levensstroom, die door de mens kan worden opgevangen. Wij moeten bij de bloedstorting dus niet denken aan een wraakzuchtig God, die Zich verlustigde in het lijden van zijn Zoon, maar veeleer aan een liefhebbende Vader, die in zijn Zoon het middel schiep om Zich voor eeuwig met zijn schepping te verbinden.

Openbaring

Het leven van Jezus heeft een belangrijke geestelijke dimensie. Het gaat in het evangelie dus niet alleen om wat Jezus op aarde deed, maar des te meer wat Hij op geestelijk gebied bewerkte. Zonder inzicht in de geestelijke wereld is het leven van Jezus niet op de juiste waarde te schatten. Daarom is een zuiver wetenschappelijke benadering, die alleen steunt op zintuigelijke gegevens, gedoemd vast te lopen op de onmogelijkheid de geschiedenis te reconstrueren, omdat er te veel tegenstrijdigheden en lacunes zijn in de verhalen over zijn leven en werk. Een historisch geloof alleen is niet toereikend. Er is ook een element van persoonlijke openbaring nodig. Dit houdt in, dat de kern van het verhaal tot het besef van de mens doordringt en dat men zich bewust wordt van een bovennatuurlijke aanwezigheid in de Bijbel, een kracht der overtuiging, die aan het Woord Gods wordt verleend, niet op grond van een rationele overweging, maar door een innerlijk ontwaken.

Gebed

Openbaring wordt verkregen door gelovig gebed. De vraag voor wie een dergelijke openbaring is weggelegd, wordt door Jezus zelf beantwoord: *'Ik dank U, Vader, Heer des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen voor wijzen en verstandigen verborgen hebt, doch aan kinderkens geopenbaard.'* (Matteüs 11:25). *'Indien dan gij, hoewel gij slecht zijt, goede gaven weet te geven aan uw kinderen, hoeveel te meer zal uw Vader uit de hemel de Heilige Geest geven aan hen, die Hem daarom bidden?'* (Lucas 11:13).

'Wie mijn geboden heeft en ze bewaart, die is het, die Mij liefheeft; en wie Mij liefheeft, zal geliefd worden door mijn Vader en Ik zal hem

liefhebben en Mijzelf aan hem openbaren.' (Johannes 14:21). Er is dus geen speciale uitverkiezing nodig, maar een persoonlijk besluit, dat een ieder kan nemen, die het evangelie heeft gehoord. In feite kan iedereen zelf bepalen welke richting zijn leven neemt, door biddend op zoek te gaan naar de Bron van alle leven. God wil zijn Geest geven aan wie Hem daarom bidt, zodat er een nieuw leven in het hart wordt geboren, dat eeuwig is.